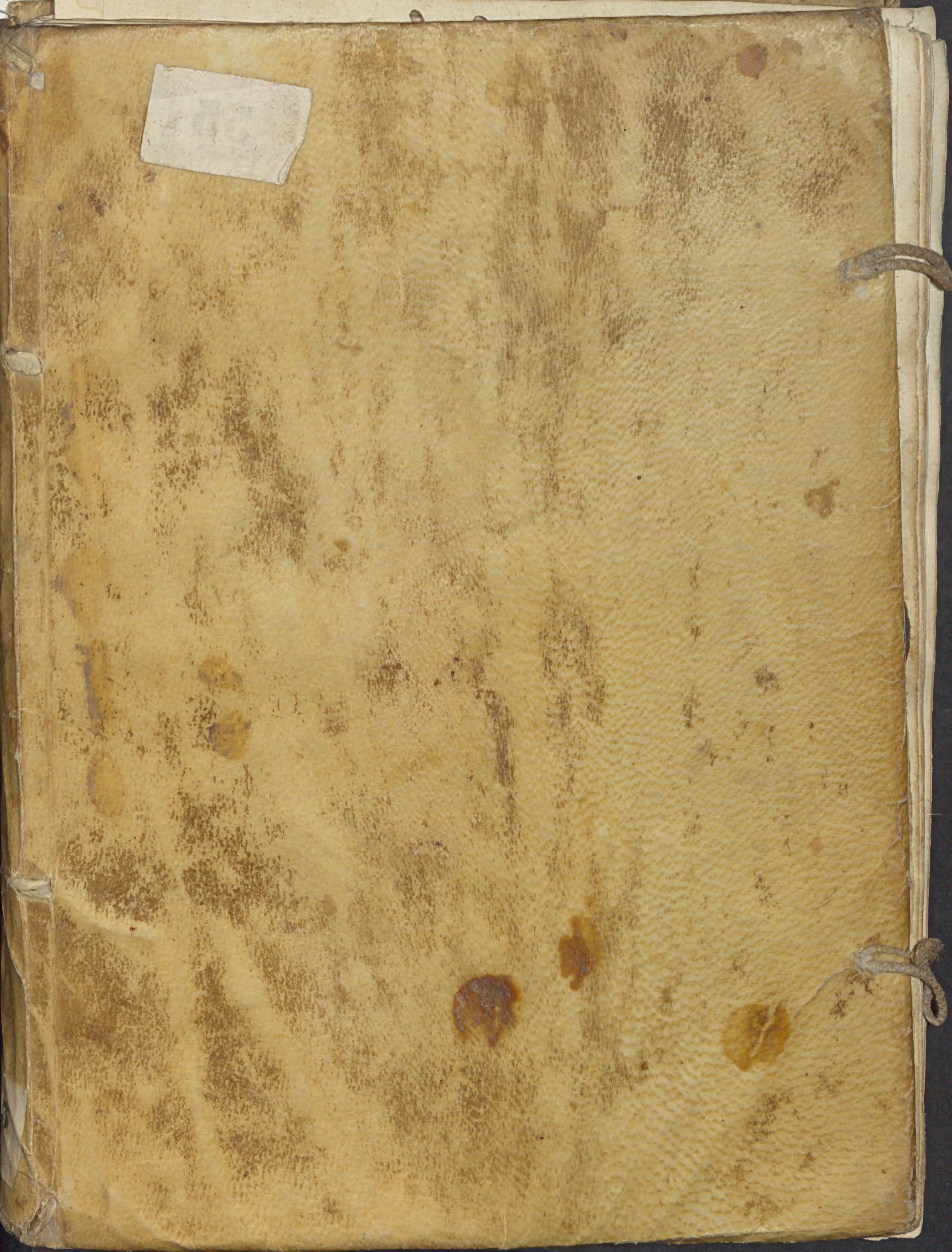

Si quis in hunc librum [illegible]

Admittat Dominus [illegible]
si sperat [illegible] [illegible] dicunt
ille ad [illegible] [illegible]
si forte cum [illegible] nomen [illegible]
Scribe [illegible] lineas [illegible] ipse legat.

Dominicus a Desal.

hic ē cor Domini Dominici

2us

Cargamago

DOMINGO DOSA
SVAREZ

Qui sequitur Thomam certo vestigia gressu
Ducet, et eveniet grata corona sibi.

SVPER PHILOSOPHIAM SCHOLASTICAM EXPOSITIO.

PARS I^A IN QVA QVÆSTIONES MINORIS DIALECTICÆ QVÆ SVMMVLISTICÆ VOCANTVR AD MENTEM PHILOSOPHI ET ANGELICI NOSTRI PRÆCEPTORIS DISPVTATIVE DECLARANTVR.

PROŒMIVM.

SVPER PHILO-
SOPHIAM SCHOLASTICAM EX-
POSITIO.

PARS I.ª IN QVA QVÆSTIONES MINORIS DIALECTICÆ QVÆ SVMMVLISTICÆ VOCANTVR AD MENTEM PHILOSOPHI ET ANGELICI NOSTRI PRÆCEPTORIS DISPVTATIVE DECLARANTVR.

PROŒMIVM.

Scholasticæ phylosophiæ (charissimi auditores) vacaturi, cam per biennalem curriculum ingredimur explanaturi: memoriæ semper mandantes illud aristotelicum philosophum: Scire propter scire ridiculum scire; scire propter Deo servire optimum scire: igitur sicut omnis sapientia ad Deum terminatur ita omnis sapientia in timore Domini fundatur, juxta illud Regis vates: initium sapientiæ timor Domini. Ut tamen hanc sententiam, absque trepidatione, et formidine procurare, ejusque difficultates asperæ, et caliginosæ claræ et suaves fiant, totaq. cum perspiquatitate callere possimus Angelicum Præceptorem, Angelorumq. discipulum D. Thomam producere acypiamus, ejus splendidissimam doctrinam à Christo Domino adprobatam, a Virgine Maria santificatam, à Concilüs veneratam, à Summis Pontificibus consacratam; ab universali Ecclesia conservatam; ab universitatibus admiratam; ab Hereticis formidatam, totis viribus vindicare conamus. Nunc ergo fideli catholica splendidissime allecta, naviculam mentis nostræ illuminat, ut opus qd pro munere exponendum adgredimur, faciliter, et laudabiliter explanare possimus. Ne tamen aliquid vobis deficiat, eorum quæ agenda sunt ad scientias adquirendas: En, vobis epistola exortatoria D. Thoæ ad quendam in qua proponit modum salubriter acquirendi scientiam sive humanam, sive divinam. Quia quæsisti à me in Christo mi charissime Joannes qualiter te studere oporteat in

thesauro scientiæ adquirendo: tale a me tibi super hoc traditur consilium, ut per rivulos non statim in mare eligas introire, quia per faciliora ad difficiliora oportet devenire. Hæc est ergo monitio mea et instructio tua: tardiloquum te esse jubeo, et tarde ad loquutorium ascendentem, conscientiæ puritatem amplectere, orationi vacare non desinas, cellam frequenter edilligas, si vis in cellam vinariam introduci. omnibus te amabilem exibe, nihil quære penitus de factibus aliorum, nemini te multum familiarem ostendas quia nimia familiaritas parit contemptum subtractionis astudio materiam subministrat, de verbis et factis secularium nullatenus te intromitas. Discursus super omnia fugias santorum et bonorum imitari vestigia non obmitas, non respicias a quo audias; sed quid boni dicatur memoriæ recommenda. Ea que agis et audis fac ut intelligas, de dubiis te sertifices, etiam quid quid poteris in armariolo mentis reponere, satege sicut cupi vas implere altiora te te non quæsieris illa sequens vestigia, frontes et fructus in vineam Domini sabaoth utiles quam diu vitam fumeris proferes, ac producas, si factatus fueris ad id dirigere poteris quod afectas. Explicit opusculum 68 de modo acquirendi scientiæ.

QVÆST.IO PROŒ-
MIALIS.

In principio cujuslibet tractatus solent Autores questionem proemialem stabilire; ideoque ob eorum morem non recedentes questionem proemialem brevi calamo proponimus.

TRACTATUS UNICUS DE OBSERVANDIS IN DISPUTATIONE DIALECTICA.

Notandum est 1.o quod disputatio dialectica nihil aliud est quam: actus silogisticus unius ad alterum ad aliquid propositum ostendendum: ita D. Thomas opusc. 39. dicitur actus silogisticus quia disputatio debet fieri mediante silogismo, vel entimemate, dicitur unius ad alterum; quia disputatio debet fieri inter duos, scilicet inter arguentem et defendentem, dicitur ad aliquid propositum ostendendum quia finis disputationis est manifestatio veritatis.

Notandum est 2.o quod argumentatio est oratio inferens unum ex alio, (quae ut ad praesens attinet) est duplex, scilicet silogismus, et Entimemma: Silogismus est oratio constans tribus propositionibus quarum 1.a dicitur Major quia antecedit particulam Sed. 2.a dicitur Minor quia sequitur particulam Sed, et antecedit particulam ergo. 3.a dicitur consequens vel conclusio, quia sequitur particulam ergo; ut constat in hoc silogismo: omnis homo est animal, Sed petrus est homo; ergo petrus est animal.

Entimema est oratio constans duabus propositionibus quarum 1.a dicitur antecedens quia antecedit particulam ergo; 2.a dicitur consequens vel conclusio quia sequitur particulam ergo; ut constat in hoc Entimemate: petrus currit, ergo movetur, in quo Entimemmate ly petrus currit est antecedens et ly movetur est consequens vel conclusio; quod ut hoc doctrina clarius percipiatur.

Notandum e 3º quod propositio e oratio constans subjecto, copula et prædicato, subjectum e terminus ante verbu, prædicatum e terminus sequens verbum, et copula e verbum uniens prædicatum cum subjecto, ut constat in hac propositione homo e animal ubi ly homo e subjectum, ly animal e prædicatum, et ly e, e copula.

Sit Clo: ad disputatione publicam dialecticam 3ª ad minus requiruntur personæ scilicet arguens, defendens, et patronus. Hæc Clo ob ejus evidentiam n indiget probatione: unde solum oficia personarum sunt asignanda.

Ofitium arguentis e caput inclinare mittenti clones ingratitudinis obsequium. deinde debet unam ex clonibus eligere, quam sibi maluerit, qua electa debet defendentem salutare hoc v simili modo.

Peradocte sustentans una ex tuis clonibus impugnaturus insurgo, adepta prius facultate a capite hujus litterarii actus meritissimo preside tuo sapientissimo, lectoribus perdoctis cæterisq adstantibus suis laureis laureatis. Nota tamen, quod si adest aliqua persona cui statu ponatur, vg Episcopus tunc ipsa sola e salutanda.

Statim Dta clone insinuatam argumentu proponat omnino in forma sucinte clare et distincte relictis verbatum ambagibus et longis declarationibus, nec ponat in præmisis id quod provare vult id enim in clone e ponendum alias diceretur petere principium.

Deinde argumentu propositu unico medio prosequa-

tur alias diceretur mutare medium. Deinde caveat ne utatur terminis repugnantibus sive sint ex parte subjecti, ut in hac propositione: homo leo currit; sive ex parte praedicati; ut in hac petrus e homo leo alias diceretur supponere falsum.

Similiter, ofitium defendentis e resalutare arguentem hoc, v simili modo: subtilissime arguens insurgis 9ra meas clones physiophycas, si physiophyce sunt, v theologicas, si theologice sunt, et signanter 9ra illam in qua dico: n dari signu sui; intendis provare 9riu et arguis hoc acutissimo medio.

Statim defendens bis repetat argumentu, et in 1a repititione nihil respondeat; sed meditetur, q. propositio sit vera, q. vero falsa, q vere ambigua; in 2a enim repititione si propositio mar e vera, dicat cdo mam; si falsa nego ma; si aute ambigua illas distinguat, et aplicet distinctione termino ambigua, consedendo propositione veram; et negando falsa; et sub eadem forma debet aliis propositionibus respondere: ita tamen quod negata una propositione in silogismo ad aliam n transeat.

Ad clone devenniens si e vera dicat consedo cam; si falsa nego cona; si autem e distinguenda n dicat disgo cona, v disgo cons: hoc enim e discrimen inter cons, et cona. cons enim e propositio q ex premissis infertur; cona vero n e propositio, v sola vis illationis, media qua cons ex premisis infertur, vg in hoc entimemate:

petrus currit: ergo movetur, ubi Cons est ly movetur, Cona vero est ille motus quo intellectus ex cursu petri infert ejus motione; tu ultra quia Cons est verum, vel falsum cum sit propositio; Cona vero non, qd bona, vel mala cum propositio non sit, q sola est capax veritatis, vel falsitatis.

Ut tamen hoc discrimen lucidius adpareat adverte: quod Cona potest esse mala, et si Cons sit verum, ut patet in hoc Entimemmate: petrus est animal ergo est homo: ubi Cons est verum, et Cona mala; quia ex eo quod petrus sit animal, non recte infertur quod sit homo. Similiter Cona potest esse bona, et Cons falsum; ut petrus est lapis: ergo non est homo; ubi Cona est bona; quia ex eo quod petrus sit lapis recte infertur quod non est homo: Cons tamen est falsum, scilicet quod petrus non sit homo.

Ultimum patroni est curare ut defendens fideliter resumat illumque adjuvet quantum possit, tam in resumendo, quam consedendo, quam negando, et distinguendo, et in fine argumenti illud, et ejus solutione explicare.

BREVIS NOTITIA

DE OPERATIONIBus INTEllectus.

Quia tractatus iste summulisticus dividendus est 2du diversas intellectus operationes: cum ejus finis sit operationes intellectus dirigere, ut docet phylosophus 1o p. Ieam, et D. Thas ibidem: ideo prius operationes intellectus explanamus.

Operatio ergo intellectus (ut ipsa verba sonant) aliquid

9

ab intellectu elicitum significat; id e actus per quem intellectus in alicujus rei notitiã venit. Hujusmodi autẽ actus seu intellectus operationes tantũ sunt 3.s nempe apprehensio, judiciũ, et discursus.

Apprehensio ē actus quo intellectus objectum attingit sine afirmatione, negatione, et discursu; et ē 2.x aliãs simplex, et aliãs simplicissima: quando eñ objectũ cognitũ ē quedam simplex dictio, vt homo, tunc apprehensio dicitur simplicissima. quando vero objectũ ē compositũ; vt cum dicitur homo albus, tunc apprehensio dicitur simplex.

Judicium ē actus quo intellectus attingit objectum aliquid de illo afirmando, vel negando, n̄ vi illationis, s solum simpliciter ex vi terminorum vg homo ē animal: homo n̄ ē leo cum hac tamen diferentia quod quando aliquid afirmat dicitur compositio, quia componit, seu unit prædicatũ cum subjecto: quando vero negat dicitur divisio, quia dividit, seu removet prædicatũ a subjto. Discursus ē ille actus quo intellectus ex una re cognita per judicium infert aliquid aliud; vg in hoc discursu: sol lucet, ẽ dies ē.

Juxta ẽgo has 3.s operationes intellectus asignatas venit hic tractatus dividendus in 3.s libros: in 1.o agemus de his q̄ pertinent ad 1.a scilicet de simplicibus terminis, vt de nomine &c.= in 2.o de his q̄ ad 2.da scilicet de oratione &c in qua afirmatio, v negatio invenitur. in 3.o de his, quæ ad 3.a in quibus illatio seu discursus invenitur.

LIBER I, DE PERTINENTIBUS AD 1^AM MENTIS OPERATIONEM

Cum terminus (ut infra videbimus) definiendus sit per signum; ideo ante quam de termino agamus, de signo prius agendum e.

QUÆSTIO I DE SIGNO.

ARS I QUID SIT SIGNUM.

Notandum e 1o quod sicut in obto voluntatis dat bonum medium, et bonum ultimum quod e finis; ita datur in obto intus verum ultimum, et verum medium ducens ad alterius cognitionem, et ejusmodi verum appellatur signum, cujus existentia adeo e certa, ut de illa mentionem fecit Sacra Scriptura dum ait quod Deus fecit luminaria ut sint signa in tempore, dies et annos.

Notandum e 2do q. obtum e illud q. attingit a pota, habitu, v actu. obtum autem e 3ex scilicet motivum tantum, terminativum tantum, et motivum, et terminativum simul: 1um e illud q. movet potam ad cognoscendum aliud a se distinctum; vg imago D. Thmo. ad cognoscendum D. Tham.

2um e illud q. tantum terminat cognitionem ab illo motam, seu excitatam; D. Thas representatus per suam imaginem. 3um e illud q. simul movet ac terminat cognitionem;

vel partes movens pot.a ad se ipsum cognoscendum, et in ipso cognito terminatur. Nota 3.o q. aliud ē cognoscere, aliud repraesentare, seu manifestare, et aliud significare; ista enim tria distinguuntur tanquam superius, et inferius; nam pot.a cognoscit, et tamen n. repraesentat, nec significat, deinde praemissae repraesentant, seu manifestant clonem, et tamen n. significant clonem; similiter lux manifestat colores, quin sit signum colorum, quia illos n. significat.

Ratio autem hujus e quia cognoscere nil aliud ē quam tendere in obtum cum notitia illius. repraesentare autem nihil aliud ē quam rem manifestare potae; significare vero importat aliqua distinctione, v. subordinatione ad rem significatam: unde cum signum dicatur significare, ut aliquid proprie sit signum proprie et stricte debet significare.

Nota 4.o q. repraesentare 3.b modis contingit; 1.o objective, et hoc modo petrus repraesentatur ut obtus. 2.o form. et hoc modo conceptus petri repraesentat petrum. 3.o instrumentaliter, et hoc modo imago petri repraesentat ipsum petrum. adverte tamen q. cognitio n. repraesentat, de id cui fit repraesentatio.

DD.o: Signum sic recte definitur: repraesentans potae cognoscitivae aliud a se substitutive: haec DD.o c. viā omnes suaristicae explicatur definitio: dicitur repraesentans et ponitur loco generis, per q. convenit cum essentia divina, obto terminativo tantum, et obto motivo, et terminativo simul. dicitur aliud a se per q. excluditur signum sui, q. infra latius patebit. dicitur substitutive, per q. differt signum ab essentia divina et aliis.

9

Circa ly pota cognoscitiva adverte q. per dicta pa particulam n debet intelligi de pota intellectiva tantu, sed etiā de pota sensitiva tam interna quam externa, nedum hominu, sed etia brutoru, cum respectu istorum etiám dentur propria signa, ut docet Angelicus Dr quest. 9 de Veritate articulo 4, et D. Agustinus tomo 3o libro 2o de doctrina christiana cap 2o.

Quod talis definitio sit essentialis, sic pr: illa definitio e essentialis, q traditur per omnia predicata essentialia, s nostra definitio signi ita se habet: gō e essentialis pr Mir si dicta definitio n traderetur per omnia pradicata essentialia, maxime quia n importaret ly imperfecte, s hac ratio e nulla: gō tradita definitio e per omnia pradicata essentialia.

Mir pr: ly imperfecte n e pradicatu essentiale signo: gō licet tradita definitio n importet ly imperfecte e tamen per omnia pradicata essentialia: ans pr pradicatu essentiale rei e illud q 1o consipitur in re, ut patet de rationali in homine. s imperfectio n e id q 1o invenitur in signo: gō ly imperfecte n e pradicatu essentiale; Mir pr q oritur ab aliquo pradicato rei, n e id q 1o consipitur in re; ut patet in risibili respectu rationalis; quia enim oritur a rationali, n e q 1o consipitur in homine, sed imperfectio in signo oritur ab aliquo pradicato signi nempe a substitutione: g &c.

Mir pr: q consipitur ut efectus oritur saltem ex nostro modo consipiendi ab eo q consipitur ut causa; quia efectus ut talis oritur a sua causa, s quando pr omne signu esse imperfectus, quia

Substituit, imperfectio consipitur ut effectus, et subordinatio ut causa gō &c pbr Min: quando pbr signu esse imperfectu, quia substituit talis probatio e demonstratio a priori, alias n posset probari a priori: signum esse imperfectius significato, q negant Thō Dni: d demonstratio a priori e per causa ad effectu: gō quando omne signum e imperfectius, quia substituit imperfectio &c.

Inferes ex dictis q licet imperfectio n sit de essentia signi e tamen ejus proprietas, sine qua signum n potest inveniri: q pbr sic: omne signum substituit pro suo significato, et e medium per se ordinatu ad significatum tanquam ad finem cujus gratia; s omne substituens pro alio per se ordinatum ad illud tanqua ad finem cujus gratia e imperfectius illo: g &c.

SOLVUNTUR ARGTA CTRARIA.

Argr 1o datur signum q n representat: gō male ponitur ly representans in definitione signi ans pbr 1o vox homo clausa in libro e vere signum; s n representat: q nihil representat pota, cum n videatur, neq audiatur, gō datur signum q n representat. 2o pbr ans voces sunt signa conseptuu q n representant conseptus: gō datur signum &c Min pbr si voces representarent conseptus hæc propositio homo e animal esset falsa; quia faceret hunc sensu conseptus hominis e conseptus animalis; s ta propositio e vera: gō voces n representant conseptus.

Respr nego ans ad 1am probationem disgo Min. n representat actu 2do Min, in pota nego Min, et Conam. Itq dico q licet vox homo clausa in libro n representet actu, id e actu

n̄ moveat potām ad cognitione significati; bene vero in pota, q̄ sufficit ad rationem signi; quia verba in definitione posita (juxta commune dictū) n̄ dicunt actū, s potentiā.

Dīā s repre=
sentare in pota n̄ sufficit ad ratione signi: gō &c. Mīā pb̄ voces n̄ significative, ut blitri repraesentant in pota, ꝫ hoc n obstante n̄ sunt signa: gō &c. Māī constat, blitri enim potest accipi ad re=
presendandū aliquid. Mīā etiā constat quia tali vox n̄ē imposita ad repraesentandum aliquid.

Respō nego mīā ad
probationem disgō mām blitri repraesentat in pota proxima nego Mā, in remota cedo mā, mī, et disgo cons eadem distincti-
one Māis. Itaq dico q licet pota remota, quā habet vox blitri, et quelibet vox n significativa, n̄ sufficiat ad ratione signi; bene tamen sufficit potā proxima ad repraesentan=
dum, quam potām habet vox homo clausa in libro ratione impositionis quam de facto habet.

Dīā pota proxima ad re=
praesentandū n̄ sufficit ad rationem signi, gō &c. aīs pb̄ signū praesipue n̄ē ad placitum constituitur per relatione rationis ad suum significatum, q talis relatio deficit deficiente actua-
li consideratione intus, ut docetur in logicis: gō pota proxima. &c.

Respō nego mī ad ejus probationem contra māī disgo mī: relatio rationis forᵗ sumpta deficit deficiente actuali consi=
deratione intus cedo mīm; relatio rationis fundᵗ accepta nego mīm, et conā. Itaq licet deficiente actuali considera-
tione intus deficiat relatio rationis forᵗ sumpta, n̄ tamen

deficit illius fundamentū, q̄ sufficit ad hoc ut prædicta vox clausa in libro sit signum.

Pro clare intelligentiā hujus articuli advertente q̄ vox homo clausa in libro n̄ ē form̄ signum, s̄ solū fundl̄; quia cum forma constitutiva illius in ratione signi sit forma rationis q̄ tunc n̄ existit: ideo pro illo tunc n̄ dicitur signū form̄, s̄ sol absolute, seu fundl̄, quatenus in voce adest impositio passiva, q̄ sufficit ad hoc ut dicatur signum absolute; quia ad existentiā entis rationis, cum sit minime entitatis, sufficit fundamentū existere, ut absolute dicatur existere.

Ad 2am probationem antis principalis respondeo nego mā, ad ejus probem dist. mā. si voces representant conseptus, suponendo pro illis cto mā, pro illis n̄ suponendo n̄ mām, et contrā mī, nego conam. Itaq̄ licet voces representent conseptus, pro illis tamen n̄ supponunt; ideo q̄ n̄ fit sensus in dicta propositione. q̄ conseptus hominis, sit conseptus animalis; ut constat in hac propositione: album ē dulse in qua n̄ fit sensus, q̄ albedo sit dulsedo; quia quamvis album, et dulse illa significent, pro illis tamen n̄ suponunt.

Si dicas q̄ de ratione signi ē substituere pro suo significato; substituere autem pro alio, ē suponere pro illo. = respondeo q̄ de rāē signi ē substituere pro significato pure representative; quia signum praesse debet ēē medium ut cognoscatur significatum, q̄ quidem substituere n̄ ē suponere.

Arguitur 2o hoc vox nihil ē vere signum; s̄ n̄ representat: ergo datur signū q̄ n̄ representat. Mir prō q̄ nihil representat n̄

representat; ergo haec vox Nihil repraesentat: & c. — Rt. disgo Maj. quod Nihil repraesentat nec ex parte significate, nec ex parte modi significandi Conc. Maj.; solum ex parte rei significatae Nego Maj.; et sic distincta Min. Nego Conseq. dico quod licet res repraesentata per hanc vocem Nihil non sit aliquid verum et reale, tamen a nostro intellectu concipitur ac si esset aliquid, sicque ex parte modi repraesentandi aliquid repraesentat.

Instantia: qui Nihil videt non videt adhuc ex parte modi repraesentandi; ergo pariter qui Nihil repraesentat, non repraesentat adhuc ex parte modi repraesentandi. — Rt. Conc. Ant., Nego Conseq. disparitas est quia potentia visiva non potest facere suum obiectum, et sic non potest facere quod Nihil sit visibile: intellectus vero noster potest facere suum obiectum; et sic potest facere, quod id quod in re Nihil sit aliquid in cognitione apprehendendo illud ut aliquid positivum: sed de hoc fusius fusius videbitur agendo de Ente rationis.

Arguitur 3º. Signum non substituit pro suo significato; tum quia pulsus Campanae est signum Missae, et tamen non substituit pro Missa; tum etiam quia, si signum substitueret, esset quia gereret vices sui significati; sed hoc omnino nihil facit: nam subsistentia Verbi divini gerit vices subsistentiae creatae, et tamen non substituit pro illa. ergo signum non substituit pro suo significato.

Respondeo Nego ant. ad 1am probationem dico: quod licet pulsus Campanae non substituat in essendo sicut prorex bene tamen in repraesentando, vel cognoscendo; ad hoc enim sufficit ducere potentiam in cognitionem illius scilicet Missae. — ad 2am Respondeo quod subsistentia Verbi divini gerit vices sine dependentia, non tamen cum dependen-

tia q requiritur ad Substitutionem.

Arguit 4º Signu forte; vg Conseptus quem habeo de objecto, saltim in sententia provabili. Verum e proprie Signu, et illi n convenit definitio Signi, quia n representat aliud à se: ergo definitio tradita Signi n convenit omni Signo: ergo n e bona: = Respr nego mim ad ejus implicitã probationem distingo ans. n representat aliud a se in natã cto ans; in modo essendi rei, nego ans, et conam.

Pro solutione adverte, q licet aliud à se potest 2er accipi: 1º substantive et in genere neutro; quo modo petit distinctionem in natã. 2º sumitur adjective; quo modo nullam dicit diversitatem in essentia, seu in natã s solu reale diversitatem in modo: unde cum ly aliud in definitione Signi n sumat substantive; inde fit q pro ut in definitione Signi n petat distinctionem in natã, s sufficit diversitas in modo; cum autem etsi eadē natã sit et in obto, et in conseptu, diverso tamen modo se habeat; nam in conseptu e modo intentionali, et in obto, seu in ipsa re e modo sibi proprio, et connaturali.

QÃRIII, UTRU SIGNU SIT IMPERFECTIUS SUO SIGNIFICATO.

DD: Signum e imperfectius suo Significato: ita omnes Thtae Nrã defendentes Signum Sui. Pr 1º ex D. Augno libro 8º de Magistro cap 9 dicente: jam ergo intelligas volo res q significantur pluris esse habendas, quam eorum Signa, q enim propter aliud e, necesse e q vilius sit, quam id propter q e. 2º ex D Thmã 3ª pte quest 62 arto 1º ad 1um ubi ait: causa principalis n proprie

potest dici Signu effectus licet oculti etia si ipsa sit sensibilis et manifesta; 3 n alia ratione nisi quia causa principalis n potest esse imperfectior su[illegible] effectu cum alia requisita ad signum illi conveniant: go &c.

Insuper 1a parte, arto 2o, et 3a p.te quest 60 arto 1o, et in 4o dist 1a, arto 1o ubi dividit Angelicus Dr. res in causas, et signa tanquam in membra opposita afirmans rationem signi nullatenus competere causae, et identico cognitione qua cognoscitur effectus per causam, n esse per medium significative repraesentans, 3 per medium superioris ordinis; 3 Catenus D. Thas absolute negat causam esse signum; quia causa 2da se e nobilior effectu, quem potest repraesentare: go ad rationem signi requiritur imperfectio, et deficientia respectu significati.

Deinde pr. [illegible] ratione fundata in doctrina Santoru Pto, et Arni Signum 2dum se e mediu cognoscibile per se ordinatu ad cognitionem significati; 3 medium fori ut tale e ignobilius illo ad quod ordinatur: g &c. Maj constat; quia hoc nomen signum e impositu ad significandu aliq obtum gaudens intelligibilitate media, per se ordinata ad intelligibilitate ulterius obti. Min pr. ideo mediu appetibile e imperfectius, et ignobilius fine, quia in ee appetibili per se ordinatur ad finem, et ipsi subordinatur: go si signum e obtum cognoscibiliter ordinatu ad rem significatam debet esse imperfectius ipsa.

Si dicas q signum n debet esse medium proprie tale per se ordinatu ad significatum, in eo sensu co mediu appetibile respectu finis, d solum debet esse mediu manifestandi significatu, q e esse mediu improprie, et grammaticaliter, et dicitur tale per hoc praecise q mediet inter potam cognoscitivam, et significatum.

Ɔra: Si Signum 2.du se ñ esset medium deficiens, imperfectũ, et per se ordinatũ ad significatum, demonstratio, quæ pr. ∋3. a priori per propriam Causã esset demonstratio p Signum; cum Causa sit mediũ ostensivũ ct̃onis in demonstratione à priori; s. ut docet D. Thõs. 1a parte quæst 2a art. 2o, et phyl.us 1o physicorum demonstratio q̃ innititur causæ tanquam medio ñ e demonstratio per signum: g.o ut aliq. objtum sit signum vere, et proprie ñ sufficit ut sit medium utcumq.; s. requiritur q. sit aliquid deficiens à perfectione significati; et idcirco per se ordinatum ad ipsum tanquam ad finem cujus gratiâ. sol.

SOLVUNTUR ARG.TA ƆTRARIA.

Arguitur 1.o hoc nomen ens rationis ẽ vere signum; s. ñ ẽ imperfectius suo significato: g.o &c. Min. pr. hoc nomen ens rationis ẽ ens reale, et ejus significatũ ẽ quid fictum; s. ens reale ñ ẽ imperfectius ente ficto: g.o &c. = Respr. nẽ mĩm ad ejus probẽ; disgo mĩm ñ ẽ imperfectius in esse rei, cto mĩm in esse obti nego mĩm, et Conq. dico q. licet hoc nomen ens rationis in esse rei sit perfectius suo significato, in esse tamen signi, v obti ẽ imperfectius illo, quia pro illo substituit; cumq̃ solum hoc modo dicamus signum debere esse imperfectius suo significato ideo tale argumentum nihil facit Ɔra ct̃onem. hac solutione respr. ad alia exempla, scilicet de ramo aureo imposito ad representandum vinũ, et aliis his similibus.

Ɔra q. perfectius ẽ in esse rei perfectius ẽ in ẽe obti: g.o si hoc nomen ens rationis ẽ perfectius in esse rei suo significato, pariter erit perfectius in esse obti; ans pr.: Cognoscibilitas obti sequitur ad ejus entitatẽ, ut ẽ commune prologquiũ: g.o q. perfectius ẽ in esse rei &c. = Respr. nego ans ad ejus probem; disgo ans cognoscibilitas obti absolute sumpti sequitur ad ejus enti=

tatem. Cdo ans; Cognoscibilitas obti, per se ordinati ad aliud nego ans, et Conam.

Dico itaqz. q Cognoscibilitas obti e 2ex una obti absolute sumpti, et alia obti, ut ordinati ad aliud. 1a e q adtingit obtu 2du illud q 2du se habet; ss Cognitio auri 2du suam qualitatem: 2a n adtingit obtu quantu ad illud q 2du se habet, s 2du q ordinatur ad aliud: ly aute Cognitio obti absolute sumpti commensuretur, cum propria perfectione physica obti (quando intelligitur illud prologuiu supra adductum) n tamen Cognoscibilitas obti ut ordinati ad aliud; ut Constat in Ramo aureo imposito ad Repraesentandu vinu, Cujus licet Cognitio absoluta ita perfecta sit, sicut ipsa Entitas, n tamen Cognitio illius in esse signi; quia hoc modo substituit, dependet, et per se ordinatur ut mediu ad Cognitione vini. ita similiter dicimus de hoc nomine Entis Rationis.

Arguitur 2o si signu esset imperfectius suo significato maxime quia cognitio signi e propter Cognitionem significati, s hoc e falsum: go &c. Min px: significatum Cognoscitur propter signum: go signum n potest Cognosci propter significatu ans px Cognitio significati dependet a Cognitione signi: go significatu Cognoscitur propter signu. ans constat: nam intus a Cognitione signi movetur ad Cognitionem significati: = Res px nego Mim, ad ejus probem nego ans, ad ejus probem distgo ans: Cognitio significati dependet a Cognitione signi in Executione, Cdo ans; in intentione nego ans et Conam.

Dico itaq q licet intus in Executione determinetur a signo, et ab illo moveatur ad Cognitionem significati; sicq Cognitio sig.

nificati in Executione dependeat a Signo; in intentione tamen cognitio Signi dependet a Cognitione significati, quia Signum n̄ institutum propter se, s̄ propter significatum: sicut licet Medium appetibile determinet, v deserviat voluntati in executione ad assequtionem finis consequenterq acquisitio finis in executione dependeat a mediis, n̄ tamen in intentione. Sic similiter dicimus in casu argumenti.

Dĩa si Signum in intentione dependeret à significato maxime quia ē mediũ ordinatum ad illud, s̄ haec ratio ē nulla: ḡo &c Mĩr p̄x incarnatio verbi divini ē mediũ ordinatũ ad nostrã salutẽ, tanquam ad finem, juxta illud; qui propter nostram salutem descendit de Coelis; s̄ hoc n̄ obstante incarnatio verbi divini n dependet a nostra salute: ḡo licet Signum sit medium ordinatũ ad significatum, n̄ tamen dependet ab illo.

Resp̄x nego mĩn, ad probem dist̄go mãm, ē medium ordinatũ ad nostram salutẽ ut ad finem cujus gratiâ, nego mãm; ut ad finem effectum cdo mãm, mĩn, et nego cons̃am. itaq verbum divinum descendit de Coelis propter nostrã salutẽ, ita ut nostra salus sit finis effectus, et causatus ab ipsa incarnatione divini verbi; n̄ autẽ ita ut nostra salus sit finis cujus gratiâ; nam finis cujus gratiâ incarnationis ē ipse Deus ut glorificandus; ad vero Signum ē medium ad significatũ tanquam ad finem cujus gratiâ, sicq ē ab illo dependens, et consequenter imperfectius illo.

Arḡr 3º.

Si Signum esset imperfectius suo significato maxime quia substituit pro illo; s̄ hoc ē falsum: ḡo &c Mĩr p̄x filius divinus

e signum patris æterni; s͡ n̄ substituit pro Patre æterno: ergo &c. Mir
ē de fide, Mār vero prōbatur: Filius divinus juxta omnes Theologos ē
imago Patris æterni; s͡ imago ē signum sui imaginati. ergo &c. Mir
Constat ex dictis, explicando obtum motivum tantum.

Respōn. nego min.
ad probem nego Mām; ad ejus probationem, distinguo Mam. ē ima-
go artificialis, subordinata, et dependens, nego Mām; ē ima-
go n̄ subordinata, consubstantialis, naturalis, et perfectissima
cdo Mām, et similiter distincta Mīn, nego conam: et retorqueo
argumentum: per vos licet signum n̄ sit reale imperfectius suo
significato, ē tamen saltem per rationem imperfectius illo; s͡ Filius
divinus adhuc per rationem n̄ ē imperfectius Patre æterno: ergo &c.
Ex quo patet ad explicationem solutionis; quia solum imago
artificialis, dependens, et subordinata ē signum sui imaginati.

Pro solutione alterius argumenti desumpti ex D. Thomā dicente:
quandoque causa ē manifesta quo ad nos, et efectus occultus, et tunc
nihil proibet causam esse signum sui efectus. adverte q. D. Thomas
n̄ loquitur de causa principali, q. ē perfectior suo efectu, de hac
enim (ut visum ē in probatione conis) absolute negat esse signum
sui efectus, s͡ solum loquitur de causa instrumentali. = Nec obstat
q. ibi dicat; corpora cœlestia (q. sunt causæ principales) sunt
signa eorum efectuum, q. accidunt in sublunaribus. n̄ inquam
obstat; nam n̄ loquitur de corporibus cœlestibus quantum ad
perfectionem substantialem; quo modo sunt causæ principa-
les; s͡ solum loquitur de illis 2dum accidentia sensibilia, scilicet
dispositiones sensibiles stellarum, q. instrumentaliter con-
currunt ad efectus inferiores.

Q. XXIIII AN DETVR SIGNUM SVI.

Variis modis solent antitomia signum definire, comuniter tamen illud definiunt sic: repraesentans aliud quid potentiae cognoscitivae; vel id quod facit venire in cognitionem alicujus. in quibus et similibus definitionibus, nec implicite nec explicite ponunt aliud a se, quia docent dari signum sui ipsius. contra quos sit.

Dico: non dat signum sui ipsius. hoc est contra omnes antitomas comunis tamen inter omnes thomistas, quibus adherent aliqui scotistae. et expressa D. Thomae pluribus in locis, in primis in 4° sententiarum, distinctione 8 quest 1ª art° 2° sic ait: nihil sub eadem specie manens potest esse signum sui ipsius. et distinctione 1ª quest 1ª art° 1° questiuncula 1ª ad 5um ubi ait: signum quantum est in se importat aliquid manifestum quo ad nos, quo manu ducimur in cognitionem alterius occulti. et quest 9 de verit. art° 4° ad 4um ubi ait: signum proprie non potest dici nisi aliquid ex quo deveniatur in cognitionem alterius; sed signum sui non facit venire in cognitionem alterius, sed sui per vos: ergo &c.

Deinde probatur, Dico: ex D. Augno: sic signum juxta ipsum definit: quod praeter species, quas ingerit sensibus aliquid aliud facit in cognitionem venire; sed signum sui non facit aliquid aliud venire in cognitionem; sed se ipsum per vos: ergo &c. respondent Suarez dissingo majorem, omne signum, negant majorem; aliquod signum consedunt majorem. et dicunt quod D. Augustinus non loquitur de omni signo, sed solum de signis sensibilibus, et nobis majis notis, de quibus verum est distingui a suo significato.

Dra ḡo saltim signum sensibile, et nobis majs notum ē aliud a significato; nunc sic: ḡo pames positus ante januam, vox nomen, ens, signu, et alia q̄ per vos sunt signa sui, n̄ sunt signa sui. hoc cona p̄x praedicta signa sunt sensibilia, et nobis majs nota; s̄ per vos signu sensibile facit aliquid aliud in cognitione venire, et consequenter n̄ ē signum sui: ḡo praedicta signa n̄ sunt signa sui: maj̄ p̄x illa q̄ possunt percipi per sensus externos, et maxime; per visum, et auditu, sunt signa sensibilia, et nobis majs nota; s̄ praedicta signa ita se habent: ḡo praedicta signa sunt sensibilia.

Haec instantia ita doxum ingenia torquet, ut in alium respondendi modu eos abire compellet, quapropter aliter respondent; dis ḡo maj̄ aliquid aliud distinctum ab spetiebus facit in cognitionem venire, con̄t maj; aliquid aliud distinctum ab ipso signo negant maj̄; et dicunt; q̄ licet significatum sit quid distinctu ab spetiebus; n̄ tamen ab ipso signo.

Dra 2º ḡo nullu signum sensibile facit venire in cognitione aliquid aliud distinctum ab ipso signo; q̄ falsum ee patet in tamo realiter distincto a vino: cona p̄x: signum per vos ē q̄ praeter spetiēs quas ingerit &c. s̄ omne signum sensibile ingerit spetiēs sensibus. ḡo &c.

Dra ultimo: ḡo obtum terminativu tantu: ut petrus cognitus, ut cognitus ē signum; s̄ hoc ē falsum: quia per vos signu ē obtum motivu, et terminativu simul: ḡo &c 1ª cona p̄x per vos signum facit venire in cognitione aliquid aliud distinctu n̄ a se, s̄ ab spetiebus; s̄ obtum pure terminativu, ut petrus cognitus, ut cognitus, facit venire in cognitione ipsum petrum, qui jam distinguit ab spetiebus quas ingerit sensibus, cum tales spetiēs sint accidentia, et petrus substantia: ḡo &c.

2º pꝫ ∋∋º: ratione fundamentali: omne signum mensurat, et spesificatur à suo significato: gº ñ potest dari signum sui: Coña sequit: q̄ enim sic se habent realiter distinguunt: añs vero pꝫ; signum respectu potæ cognoscitivæ comparatur ad significatu; sicut medium respectu voluntatis comparat ad finem, s medium spesificat à fine illiq subordinat: ut ē certu: gº &c Maĵ pꝫ: quia sicut mediu deservit voluntati, ut acquirat finem; ita signum deservit potæ cognoscitivæ, ut cognoscat significatum: gº &c.

Si respont ∂ñi negando maĵm, quia mediu respectu voluntatis ē rigurose tale; signu vero licet sit medium intus, ñ tamen ē mediu proprie tale: hac solutio jam impugnata manet articulo anti; inter probandaꝫ cloneꝫ et ideo vide ibi.

Ultimo pꝫ ∋∋º: signu, et significatum sunt relata: gº realiter destincta: gº ñ dat signum sui. 2ª coña sequit ex 1ª añs pꝫ q̄ dicit ordine ad aliud ē relatum in ordine ad illud, s signu dicit ordinem ad significatu; nam propter illud ē: gº &c = duplici solutione respont ∂ñi 1º distgo añs sic: signum, et significatu sunt relata realiter, negant añs; intentionaliter, sive per rationem cdunt añs, et hoc modo coña ñ ē vera.

Sed ∂ra: s omne signum, et significatu sunt relata realiter: gº ruit &c añs pꝫ signum, vel ē naturale, vel ad placitum; s quodlibet sit refertur realiter ad significatu: gº &c Maĵ pꝫ: in primis de signo naturali; q̄ realiter et ex natª sua ē signum, realiter et ex natª sua refert ad significatu; quia signum refertur ad significatu modo quo ē signum; s signum naturale ita se habet; nam fumus ex natª sua, et realiter ducit potam in cognitionem ignis. gº &c.

Deinde pr. de signo adplacitum ad omne, dta suas sic: signum adplacitum e foix, essentialiter signum, realiter, et independenter ab intu: gle ans pr. signum adplacitu constituit foix essentialiter signu per impositionem voluntatis, ut docet Suares 3a parte, quest 6 sexione 3a; s q foix e signum per impositionem voluntatis e signu realiter, et independenter ab intu: go &c. Maj pr: q constituit signum per formam reale, realiter, et independenter ab intu e signum; s impositio e forma realis, cum sit actus voluntatis. go &c.

2do respondent quidam dsgo idem ans sunt relata ex parte actus, cdo ans, ex parte obti negant ans: q e idem ac dicere q relatio e inter cognitionem signi, et cognitionem significati; n vero inter signum, et significatu: ex quo habet q licet cognitiones debeant esse distinctas, n tamen signum, et significatu = dta go signum debet distingui a significato saltim ex parte actus, q dti admittunt. Nunc sic: s hoc sufficit ut n detur signum sui: go &c. Mia pr: definitio per vos solum ex parte actus distinguit a definito, s hoc sufficit ut n detur definitio sui; alias definitio hominis esset definitio sui: q e absurdum: go &c.

Confirmat, et simul impugnat tradita solutio: sicut definitio e clarior definito, ita signum e notius significato, si enim essent equaliter nota nulla esset ratio quare signu manifestaret significatu, et significatum n manifestaret signum; s quia definitio importat majorem claritatem, quam definitu, n dat definitio sui: go &c.

SOLVUNTUR ARGTA CTRARIA.

Arguit 1º ex D. Thma quolibeto 4º arto 17 dicente: Conseptus e signum, et significatu sicut res; s. signum sui e signum,

et significatu: gō dat signum sui. = Respⁿ admitto autoritate, et illa ex=explico, ē signum, et significatu respectu sui, nego mam; respectu diversorum, cdo mam, et distincta mi, nego coma. dico q conseptus ē signum unius rei, silicet obti, et ē significatu respectu alterius, silicet hujus vocis Conseptus; sicut ramus ē signum vini, et significatum per vocem ramus adverso signum sui debet esse signum, et significatum respectu sui, q n potest esse ut visum ē supra.

Dīā: s dat aliq, q ē signum, et significatu respectu sui: gō &c mi pⁿ: hec vox signu ē vere signum, s ē signum, et significatu respectu sui: gō &c mi pⁿ: hec vox signum representat omnia signa, et hoc modo ē signum, s ipsa etiam ē signum: gō &c. = Respⁿ nego mim, et mim probās, ad ejus probeᵉ disgo mam; vox signum 2dum predicata specifica quibus convenit cum aliis signis, representat omnia signa, nego mam; 2du predicata individualia, quibus ab aliis difert; sub disgō, representat omnia signa quantu ad eorum predicata spesifica, condo mam; quantu ad eoru predicata individualia, nego mam, et consiā mi, nego conam.

Itaq: dico q hec vox signu solum ē signu 2du predicata individualia, n tamen 2du predicata spesifica. unde licet representat omnia signa, et ipsa sit signu n tamen ē signum sui, quia 2du predicata individualia, ratione quoru dicimus ēē signu, realiter distinguit a predicatis spesificis signoru, et ratio ē, quia illa vox 2du predicata individualia importat scibditate, et ratione subsistutionis, et medii proprii ē talis, q omnia distinctione realem denotant: q autem talis vox signum solu 2du predicata individualia exsiste representat patet; nam alias 2du predicata spesifica sint com=

munia omnibus signis, pariter omnibus illis esse commune omnia signa repraesentare, quod evidenter falsum est.

Arguitur 2º: Sanguis Christi, ex vi verborum consacrationis, positus in calice, est signum sanguinis effusi in cruce, sed sanguis qui est in calice, est idem cum sanguine effuso in cruce ut fides docet: ergo est signum sui. = Respondeo distinguo maiorem; est signum secundum substantiam, nego maiorem; ratione specierum, quibus in Sacramento afficitur, concedo maiorem, et sub distinctione distincta minori, nego consequentiam. Itaque ratio signi non convenit sanguini Christi ratione suae substantiae, sed ratione specierum sacramentalium, sub quibus continetur, quae quidem realiter distinguit a sanguine Christi in cruce effuso.

Dices species vini nullam connexionem habet cum sanguine Christi: ergo etc. = Respondeo distinguo antecedens nullam habet connexionem similitudinis concedo antecedens, habitudinis, nego antecedens, et consequentiam. Itaque duplex est connexio alia similitudinis, quae fundatur in convenientia, quo modo petrus habet connexionem cum paulo in esse hominis; et alia habitudinis, quae fundatur in respectu unius ad aliud; et haec est quae requiritur ad rationem signi, non tamen 1a ut patet in ramo qui nullam connexionem similitudinis habet cum vino.

Pro solutione alicujus objectionis, quae contra 1as solutionem potest fieri adverte: quod Sacramentum Eucaristiae solum est signum quatenus instrumentum causativum gratiae; idest species sacramentales ut continent corpus, et sanguinem Christi sunt signum instrumentale causativum gratiae; licet corpus, et sanguis causent gratiam principaliter, ideoque quod est signum non est sanguis Christi secundum suam substantiam.

Nec obstat q D. Thãs disñe 8 quest 1ª año 4º ad 3ᵘᵐ loquens de Sacramento Eucaristhiæ ait: aliquid in quantum e sub una Spetie potest esse Signum sui, in quantu e sub alia: gõ n Spetíes Sacramentales, s sanguis in ipis contentus erit Signum, licet Sacramentu Eucaristhiæ solum causet gratia instrumentaliter. = n inquam obstat, et ideo explico verba D. Thmæ. potest esse Signum sui intrans in recto ad ratione Signi, nego, in oblico, et ut connotatu a Signo, condo; solum enim illud q in recto constituit Sacramentu e proprie Signu Sanguinis Christi efusi in cruce, q solum convenit Spetiebus Sacramentalibus.

Argr 3º relata per ratione n debent realiter distingui; s Signum ad placitu et ejus Significatu per ratione referunt gõ n debent realiter distingui; gõ vere dat Signum sui. = respr dist.º mãm: si n comparent per modu substituti, et principalis (sicut n comparant oferens et oblatu, cognoscens, et cognita, et alia) condo mãm; si sic comparant nego mãm; et sic distincta min nego conã: itaq dico q Signu ad placitu, et ejus Significatu comparant per modu substituti, et principalis, sicq quamvis per rationem referant, debent realiter distingui: et retorqueo argumentu: per vos potes idem representare se, oferre se, et occidere se: gõ similiter potest idem dependere a se et substituere pro se? n valet conã apud vos; ita similiter n valet sua apud nos.

Dña. si sic relata deberent realiter distingui maxime quia substitutu mensurat, et spetificat a suo principali; s hoc ratio e nulla: gõ &c. min pbr pota cognoscens spesificat ab obto cognito, s n semper distinguit realiter ab illo: gõ &c. = respr distº 2ª ma spesificat ab obto formli, et primario, cdo mãm; matli, et secundario

nego Mam, et dista Min; Nego Conam. dico q potentia Cognoscens specificat ab obto formli et primario, n tamen ab obto matli et 2rio, qualiter se habet pota Cognoscens in Cognitione sui ipsius, q e cognitio reflexa per hoc q cognoscendo aliq obtum advertit se cognoscere.

Arguit ultimo: argumento q valde magnificant Drii. q e obtum motivum tantu e Signum tantu, et q e obtum terminativu tantu e Significatu tantu: gö q e obtum motivu, et terminativu simul, simul e Signum, et Significatu, et Consequenter Signum sui. Cona pt: q e vivens sensiens tantu e animal tantu; et q e principiu discursus tantu e rationale tantu: gö q e vivens sensiens, et principium discursus simul, e simul animal, et rationale. ex qua paritate infert: gö pariter &c.

Respr disgö ans q e obtum motivu tantum per se ordinatu ad aliud obtum significandu cum dependentia, et subordinatione e signum tantu cdo ans; si aliter sumatur, nego ans; et disgö 2am partem ants si terminat cognitione ut motam, et excitatam ab alio subordinato ipsi, cdo ans; si aliter sumat, nego ans; nam Creatura tantu terminant cognitionem divinam, et tamen n sunt significata per ipsam essentia divinam: gö q e obtum motivum, et terminativu simul, e simul signum, et significatum, disgö Cons; si ratio obti motivi, et termnoi adunant simul, modo quo obtu motivu e signum, et termnvu e significatu, cdo Cona, si n sic adunant, nego Cona: Ceterum 8o sensu distinctionis admisso dic. q implicat in terminis, et implicantia stat in eo, q idem possit esse id q ex primaria intentione ordinat ad aliud significandu, q e ordinari cum dependentia, et subordinatione; et q eodem modo quo ordinat, possit esse id q ordinat q requirit ad rationem signi.

Ex quo constat solutio ad paritatem: quia animal nihil aliud importat, quam esse principium sentiendi; et rationale principium discursus, et hoc absq. aliqua conditione repugnante, vel impediente unionem utriusq. extremi eo modo quo quodlibet extremum in se se habet. ad vero obtum motivum in quo consistit ratio signi, et terminativum tantum in quo consistit significatum important conditiones impedientes unionem utriusq. extremi, modo quo a suavistis intenditur.

Pro intelligentia articuli adverte 1º q. significare accipitur 2er, uno modo proprie, et in rigore, q. e. repraesentare aliud a se ut medium per se ordinatum deserviens ad illud cognoscendum in quo sensu D. Augus. libro 2º de Doctrina Christiana cap 2º sic definit signum: q. praeter species &c. alio modo sumit late, seu improprie q. e. idem ac praecise repraesentare in quo sensu D. Augus. libro 1º de Magistro cap 4º dixit dari voces se ipsa significantes. in quo sensu n. loquimur in praesenti.

Adverte 2º q. d. q. de ratione signi e. esse obtum motivum, subordinatum, dependens, et per se ordinatum ad cognitionem significati; ideoq. deficientibus his circunstantiis, n. datur signum. = adverte 3º q. de ratione signi praecise e. repraesentatio, seu esse medium manifestandi pure repraesentative, qua ratione excludunt plura repraesentantia aliud a se, q. tamen n. sunt signa, quia manifestant, aut continendo, aut illuminando, aut causando, aut inferendo, et n. pure repraesentando; sicq. nec praemissa respectu clonis e. signum, nec lux respectu colorum, nec Deus respectu creaturarum, quas ut causa continet.

Et horum tota ratio e.: quia cum cognitio significati per

Signum sit imperfecta, et confusa manus propria signi nihil aliud e, quam se objiciendo potentiae pure repraesentare illi significatum, et nihil aliud facere ad cognitionem ipsius: Ex quo infertur signum debere esse notius suo significato quoad nos; quapropter unum ovum non signum alterius ovi; nec unum individuum alterius individui ejusdem speciei; et multo minus filius divinus respectu Patris Eterni, quia cum sint aequalia, non esset major ratio unius quam alterius.

ARTICULUS IIII QUOTUPLEX SIT SIGNUM.

Pro clara notitia hujus articuli nota: quod signum dividitur respectu ad potentiam, et objectum: Ex parte qua respicit potentiam dividitur in formale, et instrumentale. 1um est: formalis notitia se ipsa, et non mediante alio repraesentans objectum ut conceptus lapidis. 2um est: quod ex praeexistente sui cognitione aliud a se repraesentat: ut imago regis, quae signa discriminant in hoc quod signum formale cum sit medium in quo non petit duas cognitiones, quod per unam, et eandem signum formale, et ejus significatum cognoscuntur; signum vero instrumentale cum sit medium per quod duas petit cognitiones; unam terminatam ad signum, et aliam ad significatum.

Ex parte vero qua respicit significatum dividitur in naturale et ad placitum. 1um est illud quod ex natura sua aliud a se repraesentat: unde idem apud omnes significat. 2um est quod ex impositione hominum aliud a se repraesentat. unde non repraesentat idem apud omnes, sed solum apud illos, qui sciunt talem impositionem; ut vox homo, quae solum apud latinos significat hominem. Ex quo patet, quod signum ad placitum potest deponi a sua significatione, quia habet illam a voluntate hominum; non tamen signum naturale; quia ex natura sua significat.

His additur aliud Signum vocatum ex Consuetudine, q quide dicit tale quia fundat in Consuetudine: unde cum Consuetudo sit duplex altra fundata in nata, ut canis praecedens dominum suum, et aliud in Consuetudo hominu, ut mappe supra mensam ponde Sinc's fit q Signu ex Consuetudine e 2x aliud fundatu in Consuetudine Naturali, et licet illud n dicat Signum natle directe, bene tamen indirecte, et reductive, et aliud fundatu in Consuetudine hominu, q licet n dicat Signum adplacitum directe, bene tamen reductive. hoc supposito de Signo ex Consuetudine, querit an sit Species Signi, ita ut divisio Signi in natle, et adplacitum sit adequata.

Cto: divisio Signi in natle, et adplacitu e adequata: ita Comuniter Pha, et colligit ex D. Augno libro 2o de doctrina christiana, ubi dividens Signum in suas Species, solum facit mentionem Signi natli, et adplacitum his verbis: Signoru alia sunt naturalia, alia data: go ex D. Augno vera e nostra ɔɔo.

Px ɔɔo ratione. Nullu dat Signum q n sit natle, vel adplacitu: go &c. ans px Signum natle e q representat ex nata sua; Signum vero adplacitu, e q representat ex hominum impositione; s omne Signum representat, vel ex nata sua, vel ex hominum impositione: go &c. mix px: omne Signum, vel representat ab intrinseco sui, vel ab extrinseco; quia n datur mediu; s si representat ab extrinseco; representat ex voluntate alterius; et si representat ab intrinseco sui representat ex nata sua: go &c. mix px in primis quo ad 1a partem, n e asignabile aliq extrinsecu constituens aliquia rem Signum alterius, nisi voluntas imponens: go &c.

Deinde px 2da pars illius mis: q habet quelibet res ab intrinseco sui, illud habet ex nata sua: go q ab intrinseco go &c. = deinde Signum etia dividit in manifestativu tantu,

et Manifestativus, et Supositivus simul: 1us e q n potest suponere pro suo significato; ut ramus gō &c. 2us e q representat significatum, et in aliqua propositione pro illo suponit; ut in hac propositione: homo e animal; ubi hy homo significat naturam humanam, et pro illa suponit.

SOLVUNTUR ARGTA CTRARIA.

Argr 1o: Datur signum q n e naturale, vel adplacitum: gō &c. ans pr imago regis e verum signum, s n e naturale, v adplacitum: gō &c. mi pr: in primis n e naturale q sic pr: signum naturale ex nata sua representat, s imago facta à pictore (qualis e imago regis) n representat ex nata sua; s ex voluntate pictoris; quia ab illo dependet: gō &c. Deinde neq e signum adplacitum q pr: talis imago representat ex nata alis similitudo cum suo imaginato: gō n ex voluntate pictoris, et consequenter n e signum adplacitum

Respr nego ans, et ma partem mis; ad ejus probem nego min, et disgō implicitam propositionem. imago ab illo dependet efective, vel in fieri, consedo; in facto esse, seu porquam est facta nego: dico: q imago e signum natle nam etsi efective dependeat a voluntate artificis, semel tamen facta e, n stat in voluntate pictoris q representet, vel n representet regem, quia hoc habet a sua naturali similitudine, q independenter a voluntate; quia si pictor imaginem regis depingere vult, tenetur eam depingere 2dum illas dispositiones colorum requisitas ad naturalem similitudinem cum rege.

Dīa: ex data solutione sequit q voces sunt signa natlia; s hoc e falsum: gō &c. sequela pr: voces licet antecedenter pendeant a voluntate hominum, semel tamen impositae n stat in voluntate hominum representare: gō &c. respr q voces etiam porquam sunt impositae pendent ab hominum

arbitrio, eo q̄ possunt a sua significatione deponi, q̄ n̄ repexit in imagine; et ideo hæc ē signum naturale, n̄ autem voces.

Dīcā: etiam imago regis potest a sua significatione deponi: ergo &c. ans̄ prob: talis imago potest deleri et in linteo formari alia: ergo &c. = respon̄ distinguo ultimum cons: potest deponi integra manente imaginis essentia, nego conām; illa destructa cōdo conām. vox autem homo; v.g. integra manens potest a sua significatione deponi, ut ea q̄ significat hominem aliud quid diversum omnino ab homine significat.

Argr̄ 2º: signum ex consuetudine ē vere signum; s̄ n̄ ē naturale, nec adplacitum: ergo &c. = respon̄ distinguo min; n̄ ē naturale, nec adplacitum directe, cōdo min̄, reductive, nego min̄. Itaq̄ licet q̄ signum ex consuetudine n̄ pertineat directe ad speciem signi naturalis, nec ad speciem signi adplaciti; reducit tamen ad unam, vel ad aliam speciem; si enī consuetudo fundat in instinctu naturali seu in aliqua operatione naturali; v.g. canem præcedere dominū suum, tale signum reducit ad signum naturale, si vero consuetudo fundat in voluntate hominū, ut mappa supra mensam posita; tale signum reducit ad signū adplacitū: unde nullum datur signum q̄ saltim reductive n̄ sit naturale, vel adplacitum.

Dīcā: licet signū representet ex consuetudine naturali n̄ reducit ad speciem signi naturalis: ergo ruit solutio ans̄ prob: signum naturale n̄ potest admittere suam significationē; s̄ signum ex consuetudine naturali v.g. canis præcedens dominū suum, potest amittere suam significationem: ergo &c. = respon̄ distinguo mam signum naturale directe tale, cōdo mam; reductive tale, nego mam; et consessa min, nego conām. Itaq̄ licet signum naturale q̄ ē directe tale, n̄ possit amittere suam significationem; bene vero signū q̄

Solum reduplative ē naturale potest amittere suam significatione.

Argr ultimo: omne signum ē naturale: gō male dividit signū in naturale, et adplacitum. ans̄ pr̄: omne signum repraesentat ex natā sua: gō omne signum ē naturale. ans̄ pr̄: omne signum repraesentat ex sua essentiā; s̄ essentia, et natā sunt idē: gō omne signum repraesentat ex sua natā: maī pr̄ omne signum repraesentat essentialiter; qui essentia signi ē repraesentare: gō omne signum repraesentat ex sua essentiā.

Respr̄

nego ans̄, ad probem, nego ans; ad probem disgō maīm: omne signum repraesentat ex sua essentia fundata in voluntate hominum aliquando, et aliquando in natā rei, cdo maī; ex sua essentia nunquam fundata in voluntate hominū, nego maīm, et consūa miī, nego cōnam. Itaq licet omne signū repraesentet ex sua essentiā, ista tamen aliquando fundat in voluntate hominum, seu dependet a voluntate hominum, et tunc ē signum adplacitū; aliquando vero ñ fundat in voluntate hominum, s̄ in natā ipsius rei; et tunc ē signum naturale: unde datur signum q̄e natle, et dat signū adplacitum.

QVÆSTIO II DE TERMINO SVMMVLISTICO SEV DIALECTICO.

Quia terminus dialecticus ē species contenta sub genere signi; ideo postquam egimus de signo 2dū ordinē doctrinæ agimus nunc de termino. pro quo sit.

Cap. 2.^s QVID SIT TERMINUS.

Terminus prout in praesenti sumitur est: quod simplex dicto, et est 2^ex: nempe terminus formalis, seu significativus, et terminus objectivus. Terminus formalis, seu significativus; est signum per se componens orationem logicalem, seu ut melius dicam, orationem dialecticam, seu summulisticam: vg vox animal componens hanc definitionem: animal rationale: terminus objectivus est ipsa res significata per terminum formalem, seu significativum. ipsa natura animalis significata per hanc vocem animal. in praesenti agimus de termino formali; seu significativo: quia solum iste est dialecticus, seu summulisticus non vero agimus de termino objectivo; quia iste pertinet ad logicam magnam, ut obiectum materiale ipsius.

Deinde licet ad terminum formalem, seu summulisticum requirat significare non tamen quaelibet significatio sufficit; sed determinate requirit significatio conducens ad logicam, quae significatio non consistit in significare obiectum praecise, et absolute, sed in significare obiectum ut artificiose dispositum, et directum forma artis logicae, quae forma intrinsece reperitur in conseptibus objectivis; in terminis vero formalibus solum representative: unde terminus formalis solum dicitur logicus representative, et extrinsece non autem intrinsece et proprie.

Dico:

terminus dialecticus sic definitur: signum per se compositivum orationis dialecticae. probatur bonitas definitionis: tradita definitio importat ly signum tanquam genus; et importat ly per se compositivum orationis dialecticae, tanquam differentia: ergo

talis definitio Constat genere, et diferentiâ. ans pr in primis quoad 1am partem. per ly Signum Convenit terminus cum aliis Signis, q n Sunt termini; vg cum fumo, Ramo &c gô ly Signum obtinet locum generis. deinde, pr ans quo ad 2am partem: per reliquas particulas difert terminus ab omnibus illis q Sunt Signa, et n Sunt termini; vg a propositione. gô tales particulæ Sunt diferentia.

Pro Majori intelligentiâ hujus definitionis adverte: q terminus formalis cum Sit concretum qdam accidentale n potest definiri propria et rigurosa definitione, s solum definitione impropria, seu per additamentum. unde ly Signum nec ē, nec potest esse genus proprietate, s solum impropriè; nam quando Subjectum ponit loco generis n dicitur Constare genere riguroso, s solum impropriè.

SOLVUNTUR ARGTA CTRARIA.

Argr 1o: Cui convenit ultima diferentia termini, convenit ratio termini, quia illi convenit essentia termini, s vocibus n Significativis convenit ultima diferentia termini: gô &c Mir pr ultima diferentia termini ē componere orationem logicalem; s hoc convenit vocibus n Significativis; vg in hac propositione blitiri ē trisillabum: gô &c.

Respr, nego Mim, et disgo Mam probas. ultima diferentia termini ē Componere orationem logicalem forr, cdo Mam; materialiter, nego Mam; et distincta Mi, nego Cona. Itaq dico q ad rationem termini requirit Componere form orationem logicalem; Cum autem blitiri licet Componat oratione logicalem solum illam materialiter Componat, n vero forr inde fit q illi n Convenit ultima diferentia termini.

Dĩa 1º. 3 blitri convenit ultima differentia termini: gõ &c min pt blitri convenit proprietas termini. gõ &c ans pt suppositio e propietas termini; 3 suppositio covenit blitri: gõ &c = Respt nego ans, et ans probis, ad ejus probem, disgo mam; suppositio formalis e proprietas termini, cdo mam; suppositio materialis, nego mam, et distincta mi, nego conam. dico q suppositio e 2ex, alia formalis; quando scilicet terminus supponit pro alio a se distincto; et alia materialis, quando subjectum n supponit pro alio à se distincto; 1a autem suppositio e proprietas termini, n autem 2da, q solum convenit blitri.

Dĩa 2º 3 blitri componit forr orationem logicalem. gõ &c mia pt: propositio quam componit blitri e formalis. gõ &c cona pt: propositio formalis petit partes forr componentes; quia propositio habet esse à partibus: gõ si propositio quam componit blitri e formalis, blitri componit forr. Respt nego mim, ad probem disgo ans; e formalis formalitate copula, cdo ans; formalitate subjecti, nego ans. ut enim propositio composita ex blitri sit formalis n requirit q subjectu componat forr, d sufficit q unio sit formalis.

Dĩa: propositio cujus subjtu e terminus equivocus, equivoca e: gõ etiam propositio cujus subjectum componit materialiter, materialis e: unde: si propositio cujus subtu e blitri e formalis, blitri eam componit forr. Respt, nego conam. nam si subtum propositionis e terminus equivocus, et significat equivoce, propositio subordinatur diversis conseptibus; et consequenter equivoce: quamvis autem subtum propositionis componat illam matr propositio e enuntiativa unius de alio, in quo stat propositionem esse formalem, sic dispar e ratio.

Argr 2º definitio termini convenit alius a definito: ergo non est bona. antecedens probatur; convenit propositioni: ergo &c. antecedens probatur una propositio componit aliam; vg hoc homo est animal, componit hanc aliam, homo est animal est propositio. ergo &c. = Respondetur, nego antecedens, et antecedens probatur, ad cujus probationem distinguo antecedens; componit per se, nego antecedens; componit per accidens concedo antecedens; et nego consequentiam. Itaque de ratione termini est componere per se, ut diximus; et cum una propositio per se non componat aliam propositionem, sed solum per accidens; cum per se non sit pars ad totum ordinata, et sit totum perfectum, et completum; inde est quod illi non convenit dicta definitio termini.

Dices: quamvis propositio sit totum per se, potest per se componere orationem logicalem: ergo &c. antecedens probatur; silogismus componit per se ex propositionibus; ergo &c. Consequentia probatur: implicat aliquod totum per se componi ex partibus, quin partes per se componant illud totum: ergo si silogismus &c. = Respondetur distinguo ultimum antecedens: si tale totum est unum unitate simplicitatis, concedo antecedens; unitate ordinis, nego antecedens, et consequentiam.

Dico itaque quod si totum est unum unitate ordinis potest componi per se ex partibus, quin partes per se componant totum; ut patet in exersitu, qui per se componit ex militibus, milites tamen per se non componunt exersitum, cum possint esse sine illo: cum ergo silogismus sit totum quoddam duntaxat unum unitate ordinis; fit quod per se componat ex propositionibus, quin propositiones per se componant silogismum. Ratio autem quare totum in linea logicali solum potest per accidens ordinari ad aliud componendum est; quia illud quod per se ordinatur debet esse pars, et secundum elementum in linea dialectica.

Arguit ultimo: Phylosophus libro 1º priorum cap 1º definibit terminum

Sic: id in q resolvitur propositio tanquam in subjectum, et praedicatum. ergo n bene definit. = Resp. q phylosophus tradita definitione solu definibit terminu silogisticum, qui e majus extremum, minus extremum, et mediu verbu, et ista tantu sunt subjectum, et praedicatu, in q resolvitur propositio, n tamen definibit terminum enuntiativum.

QUAERITUR II UTRUM VOCES EXTRA ORATIONEM LOGICALE ORDINATAE PER INTTUM SINT ACTUE FORR TERMINI.

Supono q voces extra orationem possunt 2er considerari, 1o absolute, seu ut n ordinatae ad illam componendam, quo modo n sunt termini, quia n habent potam proxima componendi, s solum remota. 2o ut actu ordinatae ad orationem componendam, de vocibus sic sumptis quaerimus in praesenti an sint termini. pro quo sit.

Dico: voces extra orationem logicale ordinatae tamen ad illam sunt actu, et forr termini. pr Dico, q e actu, et forr pars orationis logicalis, e actu et forr terminus logicus; s voces extra orationem logicalem, ordinatae tamen ad illam sunt actu, et forr partes illius: ergo &c. Mir pr, ex vi intus ordinantis habent voces 2da intentionem partis forr: ergo &c. ans pr. ex vi intus ordinantis habent voces rationem partis; s n rationem partis matr talis; hoc enim convenit vocibus ante quam ordinent, nam ratio talis partis matr sumpta, e ratio signi, q jam convenit vocibus ante quam ordinent: ergo &c.

Respondent aliqui q implicat vocem esse ordinatam, et esse extra orationem logicalem. = Contra: si vox extra enuntiationem existens n posset esse forr ordinata ad illam componendam maxime quia illius partis

ordinatio pertinet ad 2.am operationem intus; sed hoc est falsum: ergo &c. maior est fundamentum dicendum, minor vero probatur: solum illud quod in linea logicali est compositum, vel objectum complexum, supra quod cadit judicium pertinet ad 2.am mentis operationem; sed hoc quod est vocem esse formaliter ordinatam ad enuntiationem componendam, non est aliquid in linea logicali compositum, nec objectum complexum supra quod consequenter cadat judicium: ergo &c. minor probatur: quod habet rationem primi elementi, in quacumque linea non est aliquid compositum, nec objectum complexum in tali linea; sed vocem esse actu, et formaliter ordinatam ad enuntiationem componendam est primum elementum in per se pertinens ad lineam logicalem. ergo &c.

Confirmatur, et magis explicatur haec ratio. quia ordinare vocem ad componendam enuntiationem est actus simplex, et nullatenus compositus: ergo ante actualem compositionem bene potest intus ordinare vocem ad componendam enuntiationem: antecedens probatur quia quantumvis intus ordinet hanc vocem homo; verbi gratia ad componendam enuntiationem, non datur veritas complexa; sed objectum enuntiationis, est veritas complexa: ergo &c. maior probatur: quia in tantum datur veritas complexa in quantum datur actualis unio subjecti, cum praedicato; sed non datur actualis unio subjecti cum praedicato, in actu comparante vocem ad enuntiationem: ergo &c.

2.do probatur [illegible]: voces extra orationem logicalem sunt actu, et formaliter partes illius: ergo &c. antecedens probatur: ad rationem partis formaliter talis non requiritur actu componere: ergo &c, antecedens probatur: animal rationalis, est pars hominis; et tamen non semper actu componit hominem: ergo &c. = Respondent [illegible]: quod licet ad rationem partis naturalis non requirat actu componere bene tamen ad rationem partis artificialis; qualiter se habent voces ordinatae ad componendum.

[illegible] sed si ad rationem partis artificialis,

requireretur actu componere, maxime quia extra actuale compositionẽ
ñ haberent potam proximam componendi; ſ hoc ẽ falsũ: ergo &c. min.
prob.: si ñ haberent potam proximam componendi, maxime quia sunt
indiferentes ad componendam hanc, vel illa orationem; ſ hoc ratioẽ
nulla: ergo &c. min. prob.: ignis ẽ indiferens ad comburendum hoc, vel illud
lignum, ſ hoc ñ obstante habet potam proximã comburendi: ergo &c.
deinde in anima rationali, q̃ ante quam uniat corpori, ẽ indiferens
ut uniat huic, vel alteri corpori; ſ habet potam proximã compositivam: ergo &c.

Dia. 2º nam lapides politi, et disponiti ad constructionẽ domus
sunt actu partes domus, ante quam actu componant domũ, similiter lignũ
elaboratum in formam capitis, pedis, vel manus, ẽ actu pars statuæ, ante
quam illam actu componat ergo &c. adverte tamen q̃ quando in hac ratione consedimus voci indiferentiam ad componendam orationẽ logicalem, solum loquimur, de voce ut ordinata ad orationẽ logicalẽ in communi; ñ tamen de illa ut ordinata ad illam componendam, in particulari; vg. definitionem; sic namq̃ ẽ ultimo determinata, ad illam componendam taliter q̃ ñ potest esse actu et formr pars alterius orationis, quin tollatur illa ordinatio, et alia ipsi tribuatur.

SOLVUNTUR ARGTA CTRARIA.

Arguit 1º q̃ ñ ẽ actu pars, ñ ẽ actu, et formr terminus; ſ voces extra orationẽ logicalem ñ sunt actu partes: ergo &c. min. prob. ubi ñ ẽ actu totum ñ ẽ actu pars; ſ extra actualem compositionem ñ ẽ actu totum: ergo &c. resp. distinguo 2am mam, ñ datur actu pars actualitate essentiæ, nego mam; actualitate exercitii, cdo mam, mim, et nego conam. Itaq̃ ut detur actu pars actualitate essentiæ sufficit q̃ voces sint ad totum logicæ ordinatæ licet ad actualitatem exercicii requirat q̃ actu componant; et cum voces

extra orationem sint ad illam ordinatæ; fit q̃ licet actu n̄ componant sint tamen actu partes actualitate essentiæ, q̃ sufficit ut sint termini.

Dīcā 3 voces extra orationem logicalem nullo modo sunt actu, et form̄ partes: ergo &c. prob̄ min. 1º extra actualem compositionem actu n̄ component: ergo &c. conā prob̄ pars ē ad componendum: ergo nisi actu componat n̄ ē pars. 2º prob̄ min̄: nato partis n̄ potest actu existere, quin totum actualiter existat: ergo &c. anš prob̄ relatio partis ad totum ē mutua; 3 relatio mutua petit quo existentia extremorum interq ē relata. ergo &c.

Respõ ad objectionem, nego min: ad 1am probem nego conam, ad ejus probem, disgo anš: ad componendū, sive in actu, sive in pota, consedo, in actu nego anš et disgo cons: n̄ e pars actualitate essentiæ, nego conam, actualitate existentiæ, cedo conam. Itaq licet deficiente actuali compositione, n̄ dentur actu partes actualitate existentiæ, quia hæ dependent ab actuali compositione; bene tamen dant actu partes actualitate essentiæ, quomodo n̄ dependent ab actuali compositione.

Dīcā: extra actualem compositione n̄ datur pars artificiosa logicalis ergo neq dant partes &c. anš prob̄. extra actualem compositione n̄ dat artificium logicum: ergo &c. = respõ disgo 2dum anš. n̄ datur artificiū logicum componendi, cedo anš; ordinandi, nego anš, et conam. dico q̃ licet artificiū componendi n̄ possit inveniri nisi intra oratione; artificiū tamen ordinandi, potest extra orationem inveniri, et cum voces constituant actu, et form̄ partes actualitate essentiæ per solum artificium ordinationis fit, q̃ extra actualem compositionem datur actu pars actualitate partis.

Ad illam 2ā probem min̄s, respõ. nego anš, ad probem, disgo mam: relatio componentis actu, cedo mam; relatio partis compositivæ, nego mā

et Consa Mii, Nego Conam. Itaq. Relatio partis actu Componentis e Mutua, et ideo petit Existentiam Totius; Relatio partis Compositivæ n e Mutua, s e Relatio terminantis, q n petit quoexistentiam Extremoru, s unum Respicere potest ut possibile; et consequenter possunt dari extra totum partes Compositivæ quin detur actu Totum Compositum.

Argt 2o: Ratio termini Enuntiativi nequit fieri per actum 1æ operationis, s solum 2dæ ex hoc voces extra orationem, n sunt termini: gõ &c Maj pr: Ratio termini Enuntiativi essentialiter importat spetialem Rationem de genere Enuntiabili, s per 1am operationem intus nequit fieri id q pertinet ad Rationem Enuntiabilis: gõ &c = Respr Negando Mam, ad probem, disgo Mam; de genere Enuntiabili, perfecto, et actuali Nego Mam; imperfecto, et potentiali, cdo Mam, et sic distincta Mii, Nego Conam.

Dico itaq q pars Enuntiationis n pertinet for ad genus perfectum Enuntiabile, quia Nulla pars Enuntiationis per se sumpta importat Compositionem, et sic Multa Minus veritatem Complexam, q e obtum 2dæ operationis intus: = vel dic q licet terminus Enuntiativus aliquo Modo sit de genere Enuntiabili, hoc n impedit, q 2a intentio termini, et partis Enuntiationis attingatur, et fiat per 1am Mentis operationem; nam e Commune dictum philosophorum, q id e minus, et imperfectum, pote superioris, e majus et perfectius attactum a pota inferiori.

Argt 3o: si voces extra orationem logicalem essent actu et for partes, maxime quia haberent potam ad Componendum, s hoc e falsum: gõ &c Mir pr. cui Repugnat actus Repugnat quoq pota ad talem actum; s voci extra actuale Compositionem Repugnat actu Componere: go et posse: = Respr Nego Mim ad probem, disgõ Mim; Repugnat actu Componere extra actualem Com

positionem, cdo Min; intra propositionem, Nego Min, et Conam. dico q licet vocibus extra orationem logicalem repugnet actu componere extra orationem logicalem n̄ tamen ipsis vocibus repugnet actu componere intra rem.

Ita: ḡo vocibus extra actualem compositionem repugnat actu componere orationem logicalem extra ipsam: ḡo etiam vocibus extra actualem compositionem repugnat pota ad actu componendum. 2a. Cona pẍ eo modo quo actus repugnat alicui, quoq illi repugnat pota ad talem actum: ḡo si vocibus extra actualem compositionem repugnat &c repondebit quoq &c = respẍ. disgo ultimum Cons: repugnabit quoq pota ad actualem compositionem exercendam extra actualem compositionem, cdo Conam; exercendam solum intra propositionem, Nego Conam.

Itaq dico q sicut mata 1a informata forma leonina, ug dicitur habere potam ad recipiendam formam cadaveris; quin sit possibile q manente mata sub forma leonina, forma cadaveris ipsam informet; ita similiter dicimus; q voces habent potam extra actualem compositionem, ad componendum actu, n. compositione exercenda extra actualem compositionem, s solum inta propositionem; nam pota quam habent voces extra orationem logicalem ē pota de sensu diviso.

Argr. A° si voces extra orationem logicalem essent actu, et forx termini maxime quia habent potam proximam ad componendum: s hoc ratio ē nulla: ḡo &c Min pẍ: terminus n̄ constituit per potam proximam. ḡo &c ans pẍ nulla res constituitur per predicatum illi accidentaliter advenient, s pota proxima accidentaliter convenit termino: ḡo &c Min pẍ actus et pota sunt in eadem linea, ut docet D Thas 1a parte quest 77. ano 1°: s termino accidentaliter convenit actu componere: ḡo etiam accidentaliter illi convenit.

Respr: nego Mim, et ans probis, ad probem, distingo Mim: pota proxima Componendi accidit termino, mate, Entitative, seu in esse nato accepto, Cedo Mim; form, redupplicative, seu in esse artificii, nego Mim, et Conam. Dico itaq q licet huic voci homo mate sumpto accidentaliter competat posse proxime componere orationem logicalem; n tamen illi accidit quatenus ordinata ad Componendum; sicut licet voci mate sumpto accidat posse repraesentare, n tamen ut imposita a voluntate hominis illi accidit pota proxima ad repraesentandum.

Ad probem deductam ex doctrina D. Thomae resp q tale axioma solum intelligit q actus, et pota debent esse in eadem linea praedicamentali; hoc e q si pota fuerit substantia, etiam actus; si vero unum sit accidens, pariter et aliud, n tamen intelligit q sint in eadem linea praedicabili; hoc e q si actus praedicat accidentaliter, etiam pota accidentaliter praedicari debet.

Argr 5o: voces extra propositionem n sunt subjectum: ergo neq termini. Cona pr: subjectum, et praedicatum sunt proprietates terminorum: ergo &c= Respr ad 1 argum nego Conam. disparitas; quia denominatio subjecti, et praedicati; e denominatio consistens in exercitio partium, quia subjectum, et praedicatum sunt unus, et syllogismus partium; sicq ratio subjecti, et praedicati solum e proprietas termini intra propositionem; ad vero denominatio, vel ratio partis n consistit in exercitio; sicq potest intus tribuere talem 2am intentionem vocibus ante actualem Compositionem.

Argr ultimo: lapis, et si proxime dispositus, et elaboratus ut ponat in pariete a, n potest dici, actu

pars parietis ã, nisi actu ponat in ipso; quia cum eadẽ dispositione potest poni in alio pariete simili: ḡo licet voces extra orationem habeant potam proximam componendi illam n̄ possunt dici actu partes enuntiationis. = respō q̄ talis lapis elaboratus, ẽ actu pars parietis, ad quem ab artifice ẽ ortus; qua ordine manente n̄ potest in alio pariete simili poni, et mati possit in illo poni.

XXIIII UTRŨ COPULA VERBALIS SIT TERMINUS.

Supono q̄ verbum ẽ duobus modis potest accipi in enuntiatione, 1º mate et ut n̄ exerset munus copulæ, s̄ solum extremi; ut in hac propositione ẽ, es verbum. 2º forē, et ut exerset munus copulæ, seu unionis extremorũ; vg in hac propositione: homo ẽ animal. dificultas nam ẽ de verbo 1º modo considerato; s̄ solum 2do modo

Prima ꝯᵒ

Copula, seu verbum ẽ vere, et proprie terminus enuntiationis: pᵃ 1º cᵗᵒ sic pars formalis enuntiationis ẽ terminus enuñs; s̄ copula ita se habet: ḡo &c: mīr pᵃ illa ẽ pars formalis enuñs, q̄ determinat alias partes ad componendã enuntem; s̄ copula verbalis ita se habet: ḡo &c. maī constat in rationali: mīr vero pᵃ: in hac propositione petrus ẽ homo, ly ẽ determinat, ly petrus, et ly homo, ad componendã talem propositionẽ, et ad hoc ut sint subjectum et prædicatũ, cum ex se sint indiferentes ad utrumq̄: ḡo &c.

Respondent

2º D. nī q̄ licet copula verbalis determinet alias partes ut quo, seu tanquam unio, n̄ tamen ut q̄, seu tanquam forma, q̄ requiritur ad rationem partis formalis. = Dᵃ s̄ copula verbalis determinat ut quo alias partes ad componendũ: ḡo &c mīr pᵃ:

differentia Rei, differt ut q͞ alias partes; ut patet in Rationali ut q͞ determinante animal; s͞ Copula verbalis ē differentia Enuntiationis: g͞o &c. Mi͞r p͞r: differentia ē id per q͞ definitum differt ab alio; s͞ p͞ Copulam differt propositio ab aliis, nempe a, definitione, divisione, et termino Complexo: g͞o &c.

2° p͞r ꝯꝯo destruendo fundamentu͞ ꝯrium: copula, seu verbum habent Ratione͞ partis componentis per se Enuntiatione͞: g͞o &c. Ans p͞r: quia si verbum n͞ haberet ratione͞ partis Componentis per se Enuntiatione͞; ideo esset per vo͞ quia ē Nexus, seu unio partium; s͞ hæc Ratio ē Nulla: g͞o &c. Mi͞r p͞r. Medium Verbu͞ ē unio Majoris, et Mi͞ris Extremi in Silogismo, similiter Nexus in Corpore sunt unio partium integrativ͞; s͞ hoc n͞ obstante Medium verbu͞ ē terminus silogisticus, et Nexus habent Ratione͞ partis per se: g͞o &c. Ma͞r p͞r. ideo copula verbalis ē unio prædicati cum subjecto, quia ē mediu͞ inter prædicatu͞, et subjectu͞; s͞ Medium Verbu͞ etiam ē Mediu͞, ut ex verbis Constat. g͞o &c.

2ª ꝯꝯo.

Copula n͞ ē terminus silogisticus. p͞r. terminus silogisticus ē id q͞ per se Componit silogismu͞; s͞ verbum ē, seu copula n͞ componit per se silogismum: g͞o &c. Mi͞r p͞r: q͞ Componit per se silogismu͞ debet esse terminus inferens, vel illatus; s͞ verbum ē n͞ ē terminus inferens, vel illatus; s͞ solum unio prædicati, cum subjecto. g͞o &c. Confirmatur in silogismo solum dantur tres termini, nempe Majus extremum, Minus Extremum, et Medium Verbum; s͞ Nullus ex his ē copula: g͞o &c. Mi͞r ē certa, et constabit infra Majori ex Aristo͞le libro 1° priorum cap. 25 et sic Conclusio tenet.

SOLVUNTUR ARG͞TA ꝯTRARIA.

Arg͞r 1°: ꝯra 1am ꝯꝯm: verbum n͞ ē pars Enuntiationis: g͞o &c. Ans p͞r unio partium n͞ ē pars ut patet in unione physica Compositi Subs-

tantialis; s verbum e unio partium, quia unit praedicatum cum Subjecto: ergo &c. = respondeo distinguo maiorem: unio physica, qua unitur materia cum forma, compositi substantialis, concedo maiorem; unio logica, nego maiorem; et distinctam minorem nego consequentiam. licet enim unio physica compositi substantialis, ut hominis non sit pars illius; bene tamen unio logica, qualis e copula verbalis.

Dices: unio physica hominis v.g. ita praesise e unio, ut nullatenus sit pars per vos: ergo pariter unio logica. = respondeo nego consequentiam. disparitas e, quia cum totum physicum sit entitativum, ejus partes sunt entitates, cum autem unio, quae datur inter materiam, et formam non sit entitas aliqua, ut docent thomistae in physicis, ideo non e pars; at vero totum dialecticum e significativum; sicque solum exigit partes significativas; et cum copula verbalis sit significativa, et alias det esse spesificum enuntiationi; fit consequens, quod sit pars illius.

Arguitur 2o si copula verbalis esset terminus enuntiativus deberet esse pars formalis enuntiationis; s hoc non: ergo &c. minor probatur. pars formalis propositionis e praedicatum: ergo &c. antecedens constat ex D. Thoma 1o p. lectione 8 consequentia vero probatur; unius compositi nequit esse 2ae formae: ergo si praedicatum e forma enuntiationis: &c. = respondeo nego minorem, et distinguo antecedens probationis: praedicatum e forma totalis, nego antecedens; partialis, concedo antecedens; et nego consequentiam. ad cujus probationem, distinguo antecedens. unius compositi nequit esse 2ae formae totalis, concedo antecedens, si una e totalis, et alia partialis, nego antecedens, et consequentiam.

Itaque dico quod licet praedicatum sit forma partialis; e enim forma respectu subjecti, se habentis ut materia, non tamen e pars formalis, enuntiationis, totalis; copula vero verbalis, e pars formalis totalis, sicque e forma totius enuntiationis, totam enuntiationem formalizans, et consequenter dat illi esse spesificum: unde cum bene compatiant in eodem composito duae formae, si una e totalis, et alia partialis;

sit q quamvis predicatum, sit forma, et verbum etiam sit forma Enuntiationis; hoc patet in toto physico, q e perfectius toto logicali, in quo datur forma totalis, et partialis, ut in homine, cujus forma partialis e anima, et totalis humanitas.

Dra 8°: forma totalis alicujus compositi n potest variari ipso invariato manente, vel ho Dra, s invariata manente Enuntiatione potest verbum essentialiter variari; ut constat in his propositionibus; petrus e albus, petrus fuit albus: ego copula verbalis &c. Respt distinguo Mam: potest essentialiter variari in ratione verbi manente enuntiatione invariata, cedo Mm; potest essentialiter variari in ratione copule invariata manente Enuntiatione, nego Mm, et Conam.

Dico itaq q licet verbum in dictis propositionibus varietur essentialiter in ratione verbi; ide obmittat propriam rationem, et essentiam verbi, q consistit in hoc q sit rectum, seu presens, ut in ejus definitione videbimus, n tamen variatur in ratione copule; quia ut sit copula sufficit q sua significatione proficiat, et uniat partes Enuntiationis; q eodem modo facit, quando e presens, ac quando e preteritum; cum omnes casus verbi ad Enuntiationem pertineant, ut cum physopho docet D. Thas. 1° periem lect 8, ubi ait necesse e omnem orationem ex verbo esse, v casu verbi: unde nunquam potest Enuntiatio variata manere, si verbum ut copula essentialiter n variatur.

Argr 3° ex D Thma 1° periem lect 5ª dicente Enuntiatio dividitur in duas partes, et n in tres; s si copula verbalis esset terminus Enuntiatus, Enuntiatio divideretur in tres partes, scilicet in subjectum, copulam, et predicatum: ego &c = Respr distinguo Mam Enuntiatio dividitur immediate in duas partes, et n in tres, cedo Mam; mediate, nego Mam, et dista Mi, nego Conam. Itaq Enuntiatio dividitur immediate in partem materialem, et formalem

ceterum pars formalis, mediate dividitur in copulam, et prædicatu; sicq; copula verbalis remanet pars formalis enuntiationis.

Arga ultime

Dña ꝺꝺnem. Copula verbalis e pars per se compositiva silogismi; ans pt: copula verbalis e pars per se propositionis: gō &c cona pt ideo e pars per se propositiones, quia unit partes illius, s etiam unit partes silogismi. gō &c = resp. pt disgō ultimū mām. quia unit partes illius forā, et per se, cdo mām; matr, et per accidens, nego mam, et 3a dña distincta mi, nego cona. itaq; copula verbalis unit partes enuntiationis n̄ ut cumq; s forā, et per se, et tanquam forma illarum determinans verificationem unius de alio q pertinet ad enuntiationem, et ideo e pars per se, et terminus enuntiativus; partes vero silogismi solum matr uniunt, et per accidens quia n̄ unit eas quatenus inferunt ꝺꝺem. q forā pertinet ad silogismum, s quatenus una de alia prædicat; q mere matr et supositive concurrit ad inferendum: unde n̄ e terminus silogisticus.

ARTICULUS DE DIVISIONIBUS TERMINI LOGICALIS.

Terminus in communi multipliciter dividitur: 1º in definitivū, divisivū, enuntiativū, et silogisticū. 1us e signum partiale definitionis; 2us divisionis, enuntiativus, enuntiationis, et silogisticus, silogismi. 1us dividit in genus, et differentiam. 2us in partes varias dividentes. 3us in subjectum, prædicatu, copulam. subjectum e terminus de quo aliquid dicitur, prædicatum e terminus qui dicitur de alio; et copula e verbu uniens prædicatum cum subjecto. terminus silogisticus dividit in majus extremum, minus extremum, et medium verbum. 1us e terminus qui reperitur in majori, et ꝺꝺne: 2us in minori, et ꝺꝺne. et 3us bis in præmissis, silicet semel in majori, et semel in minori.

Secundo dividit terminus in mentalem, vocalem, et scriptum. 1us e conseptus partialis orationis mentalis. 2us e vox partialis orationis vocalis; et 3us e scriptura partialis orationis scriptæ. Terminus mentalis 1o dividitur, in intuitivum, et abstractivum. 1us e noticia rei physice presentis. 2us e noticia rei absentis physice. 2o dividit in ultimatum, et n ultimatu. 1us e conseptus rei significata per vocem. 2us e conseptus vocis significantis; et dicitur talis ne intelligat q conseptus sistit in cognoscenda natura vocis.

Secundo dividit terminus mentalis in directum, et reflexum. 1us e q directe cognoscit aliq obtum; vg conseptus, quo directe cognosco hominem. 2us e conseptus alterius conseptus ejusdem cognoscentis; vg conseptus quo cognosco me cognoscere. dicitur ejusdem cognoscentis; quia si ego cognosco, conseptum qui e in petro, vg et si sit conseptus alterius conseptus, n tamen reflexus, s directus, ex quo patet distinctio conseptus directus à reflexo, quia directus respicit obtum; reflexus vero ipsum actum directum.

Terminus ut comunis vocali, et scripto dividitur in univocum, equivocum, et analogum. 1us e qui significat plura omnino convenientia in una ratione comuni; vg vox homo. 2us e qui significat plura omnino diversa, in ratione significata per ipsum; vg vox canis, significans canem cœlestem, terrestrem, et marinum. 3us e qui significat plura partim convenientia, et partim disconvenientia in eadem ratione comuni; vg vox sanum significans sanitatem animalis, medicinæ, et urinæ; similiter vox ens &c.

Adverte tamen pro analogis duas regulas, quas adducit Magister Soto. 1a e q analogum absolute prolatum stat pro principaliori analogato; vg vox sanum absolute prolata stat pro sanitate animalis. 2a (q etiã pro equivocis stat) e q in analogis talia sunt subjecta, qualia permitunt

ad Cosum predicatis, ide in propositionibus in quibus subjectum e terminus analogus, ejus significatu e regulandum per predicatu ut in hac propositione homo e pictus, in qua ly homo n stat pro homine vero, s pro pictura hominis. Similiter in propositione cujus subjectum e terminus equivocus; vg hac canis e latrans, ubi ly canis ratione predicati stat pro Cane terrestri, quia solum illi convenit latrare.

Secundo dividit in Categorematica, et sincategorematica, 1us e qui per se significat aliquid, et solus potest poni intra propositione, ut pars illius: vg vox homo. 2us e, qui significat solum ut additu cu alio, ide qui significat per modum, modi aficientis terminu categorematicu; ideoq sine consortio ipsius nequit esse subjectum, et predicatu; vg omnis, quidem, et similia. terminus categorius dividit in Comunem, et singularem. 1us e qui significat plura convenientia in aliqua ratione comuni, ut vox homo. 2us e qui significat unum tantum, ut petrus.

Circa terminu comuniter nota, q ut aliquis terminus sit comunis dialectice, modo quo in presenti loquimur n requiritur necessario q res significata per illum sit comunis, s suficit q ad modum rei comunis significet; sicut ut aliquis terminus sit cnotativus n requiritur q res significata sit accidens, s suficit significare per modum accidentis ut videbimus; hoc notato: iste terminus Deus e dialectice comunis, qui licet res significata comunis n sit, silicet ipse Deus, qui summe singularis e, significat tamen ad modum rei comunis quatenus consipitur a nobis, ad modum rei naturalis, que communis e, qui licet singularitas sit de essentia ipsius Dei, potest intus noster ratione sue imperfectionis Deum consipere singularitate n consepta, sicut consipit essentiam divinam n consepti atributis

et relationibus, ut docetur à Theologis. 2º dividitur terminus Categorius in absolutum, et connotativum. 1us est ille, qui significat aliquid per modum per se stantis; v.g. albedo, homo, quæ significant per modum substantiæ, idest ac si subjecto non inhereret, sive res significata sit substantia, sive accidens. 2us est ille, qui significat per modum alteri adjacentis, seu inhærentis, v.g. album significans albedinem ut inhærentem subjecto. 3º dividitur in Concretum, et abstractum: 1us est qui significat subjectum, et formam, v.g. album. 2us est qui significat solam formam, v.g. albedo.

Quarto dividitur in terminum 1æ intentionis, et 2dæ intentionis. 1us est qui significat rem secundum esse quod in re habet; v.g. homo. 2us est qui significat rem secundum esse quod habet, solum per intellectum; v.g. genus, species &c. plures alias divisiones termini ab Autoribus tradunt, quas ut minus convenientibus in præsenti omittimus.

QUÆSTIO IIII DE NOMINE ET VERBO.

Postquam de termino, tanquam de superioribus agimus merito de nomine, et verbo tanquam de inferioribus agere debemus. ordinem servando.

ARTICULUS I QUID SIT NOMEN LOGICALE.

Nota ex Aristotele 1º periherm. et ex D. Thoma, lect. 1a quod apud dialecticum duæ sunt partes necessariæ orationis, scilicet nomen, et verbum; quia sine illis enuntiatio stare non potest; in præsenti agimus de nomine quod dividitur in mentale, vocale, et scriptum, quorum definitio=

nes ita ponentur infra. q autem detur nomen mentale, q ab aliquibus negatur; ideo q ꝯra illos sic pr: dari tale nomen: quia nomen ē pars propositionis, quia ex Aristotele, et D. Thoma supra, sine nomine, et verbo enunciatio stare ñ potest; s in mente ē propositio: gō &c.

Dices q propositio mentalis componit ex terminis, ñ vero ex nomine. ꝯra nomen vocale dicit nomen, quia illo adinvicem nominamur. loquimur, et significamus naturas rerum, aut propositiones; s in mente idem contingit, quia ut docet D. Thos, quest 9 de veritate, art 4º angeli, et animæ separatæ adinvicem loquuntur, et nominant se propriis nominibus; q debet fieri per conseptus intus quia ibi ñ sunt corpora ut possint formari voces: gō &c. quo suposito.

Dico nomen logicale in comuni sic definit: Signum incomplexum sine tempore finitum, et rectum. ly signum ē genus per q nomen convenit cum verbo, et aliis, a quibus difert per reliquas particulas: gō talis definitio constat genere, et diferentia. Explicat definitio per ly signum excluduntur voces ñ significative. per ly incomplexum excluditur oratio, et terminus complexus. per ly sine tempore difert a verbo q significat cum tempore. per ly finitu excluduntur nomina infinita, vg ñ homo. per ly rectum q ē idem ac nominativus excluduntur casus obliqui, qui sunt omnes preter nominativum.

Adverte q quando Aristes 1º p lexm ex D. Thoma ibidem, lect 4 definit nomen sic: vox significativa sine tempore, cujus nulla pars separata significat finita, et recta. solum definibit nomen vocalle, ut pote nobis notius. nomen

mentale sic definit: Signũ formale incomplexũ &c. similiter scriptũ &c.

SOLVUNTUR ARGTA ɔTRARIA.

Argr 1º ɔtrã particulam incomplexũ. hoc nomen respublica (idem dic de aliis nominibus compositæ figuræ) ē vere nomen, sē quid complexũ: gō &c. = Resp. disĩgo mĩn: ē quid complexum forr, seu significative, nego mĩn. matr, cdo mĩn, et nego ɔnam. Itaq. dico q licet hoc nomen respublica importet ly. res, et publica, et consequenter sit quid complexũ, n tamen ē quid complexu forr, seu significative, s solum matr, q complexio n tollit rationem nominis.

ɔtrã: s hoc nomen respublica ē quid complexu forr, seu significative: gō &c, mĩa pr. illud ē complexum forr, seu significative, q habet partes signifivas; s hoc nomen respublica habet partes signifivas: gō &c. = Resp. disĩgõ mãm: q habet partes signifivas forr, ut partes, cdo mãm, aliter, nego mãm, et hē ɔtrã dista mĩr, nego ɔnam. Itaq. dico q esse complexum forr, et signifivē consistit in eo q partes forr ut tales exerceant illam signifiem quam antea habebant, cum autem ly. res, et publica forr ut partes n exerceant suam signifiem, quã antea habebant, fit q licet uniant in hoc nomine respublica, n tamen faciunt illud complexũ forr, et signifivē.

ɔtra 2º: tunc partes significant forr, ut partes, quando significatio totius resultat ex significatione partium, s significatio hujus nominis respublica, ita se habet. gō &c. = ɔtrã 3º D. Thas 1º periherm lect 4ª. ponit differentiã inter nomen simplex, et compositũ in eo q partes nominis simplicis n significant; bene vero partes nominis compositi: gō &c. = Resp. ad 1am instantiã, disĩgõ mãm:

quando significatio totius resultat for. et compositive, cdo mam, originative solum, et ocasionaliter, nego mam, et sedra dista mi, nego conam.

Itaq quamvis homines sumpserint ocasionem ad imponendam significationem huic voci respublica, ex significationibus harum dictionum res, et publica illa tamen significatio n componit for. ex istis significationibus, quia quamvis res, et publica nihil ante significarent, adhuc res publica significaret id q modo significat ex vi nove impositionis et cum ad hoc q partes significent for. ut partes; debet significatio totius resultare for. et compositive ex significatione partium: inde e q in hoc nomine respublica, partes n significant for. ut partes, et per consequens n e quid complexum.

Ad 2am instantia, respondeo q hoc e discrimen inter partes nominis simplex, et partes nominis compositi; q partes nominis simplicis nullo modo sun significtive, nec 2dum veritatem, nec 2dum apparientiam; partes vero nominis compositi licet n habeant significationem 2dum veritatem, bene vero 2dum apparentiam, ita D. Thos. in eodem loco citato ubi talem dificultatem eisdem terminis explicat.

Arguo 3o: terminus complexus e vere nomen: ego &c respondeo disgo ans e vere nomen unicum, nego ans, multiplex, cdo ans, et nego conam. = Complexio n tollit rationem unius termini, ego neq rationem unius nominis. Cona pr. n potest multiplicari inferius, quin multiplicet superius, ut patet in homine respectu animalis, s terminus e superius ad nomen: ego si complexio n tollit rationem unius termini neq &c. = Respondeo nego conam. quia unus termini consistit in ratione unius partis, q convenit termino complexo ideoq &c de ratione vero nominis e esse notamen unius tantum rei certe, et determinate;

q̄ n̄ habet nomen complexum = ad probem Cons̄a, ergo m̄i termi-
nus incomplexus, cōto mim; complexus, nego mim; unde licet multipli-
cato nomine multiplicet terminus incomplexus, n̄ tamen complexus.

Adverte q̄ terminus equivocus licet mat̄e sit unum nomen, ē tamen
multiplex for̄e, quia habet plures significationes for̄e, secerum
animal ē unum nomen for̄e; quia licet habeat plura significata
mat̄e, v.g. hoc et illud animal, n̄ tamen for̄e; quia hac vox animal
illa significat ut corresspondent simplici conseptui animalis, in quo
consistit esse notamen unius rei sete et determinate.

Q. XXX. S. III. UTRUM NOMINA INFINITA RECTE EXCLUDANTUR A RATIONE PROPII NOMINIS.

Nota 1º q̄ de ratione nominis ē esse notamen rei sete et determi-
nate ex modo significandi. = Nota 2º q̄ nomen infinitu ē illud q̄
negatione adposita reddit suam significationem indeterminatam; v.g.
n̄ homo. Nota 3º q̄ negatio n̄ potes 2ᵉʳ accipi, silicet negantes,
et infinitanter. tum sumit 1º modo: quando negatio n̄, n̄ addit
nomini, s̄ verbo negando illud, q̄ ē removere compositionem q̄
solum facit intra compositionem. v.g. in hac petrus n̄ ē propis. tum
sumit 2º modo q̄ n̄ addit verbo, s̄ nomini faciendo unum terminu
cum illo; v.g. n̄ homo.

Dico nomen infinitu n̄ ē proprie nomen sicq̄
recte excludit a ratione propii nominis, ita Aristoteles cap. de no-
mine, et ibi D. Thas lect. 4ª. p̄r ratione; de ratione nominis ē signi-
ficare aliquid determinate; s̄ nomen infinitum, v.g. n̄ homo n̄

ita se habet: ergo &c. Maior patet quia de ratione nominis est esse notamen unius tantum rei. Minor vero probatur: quod significat aliquid indiferens, et indeterminatum ad ens, et non ens, non significat aliquid determinate; sed nomen infinitum ita se habet; v.g. non homo equaliter dicitur de ente, ac de non ente; hae enim propositiones sunt vere lapis est non homo, nihil est non homo: ergo &c.

Confirmatur haec doctrina D. Thome 1° periherm lect. 4ª ubi ait: omne enim nomen significat aliquam naturam determinatam, ut homo, aut personam determinatam, ut pronomen, aut utrumque determinatum, ut Sortes. Sed hoc quod dico non homo, neque determinatam naturam, neque determinatam personam significat: imponitur enim a negatione hominis, qui equaliter dicitur de ente, ac de non ente: unde non homo potest dici indiferenter de eo quod non est in rerum natura, ut si dicamus chymera est non homo, et de eo quod est in rerum natura, sicut dicitur equus est non homo. Si autem imponeretur a privatione requireret subjectum aut minus existens: sed quia imponitur a negatione potest dici de ente, et de non ente haec D. Thomas.

Ex qua doctrina collige quod pronomina, et nomina adjectiva sunt vere nomina, quia illis convenit tota nominis definitio; nam pronomina licet non nominent naturam, tamen determinant personam, quod sufficit ad rationem nominis; similiter nomen adjectivum est proprie nomen; nam licet non det supositum verbo; sed solum aplicet significatum termino substantivo cui adjungitur, quia solum habet significare adjecenter; ad rationem tamen veri nominis non requiritur esse supositum. Participia nomina non sunt, quia significant cum tempore, ad nomen tamen reducuntur quia ponuntur loco nominis.

Secundo probatur &c.: Si nomen infinitum v.g. non homo esset

vere, et proprie nomen maxime quia ita negat hominem, quod nullatenus neget equum; sed hoc ratio est nulla: ergo &c. Mior probatur: si praedicta ratio valeret, etiam non, nomen esset nomen; sed hoc repugnat: ergo &c. Maior constat, nam ly non nomen ita negat nomen, quod nullatenus neget verbum, Mior etiam constat nam alias sequeretur dari duas contradictorias simul veras, scilicet nomen, est nomen, non nomen est nomen quae propositiones sunt contradictoriae: ergo &c.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

Argues 1º nomen infinitum v.g. non homo significat aliquid determinate: ergo &c. antecedens probatur quia non homo significat negationem hominis, sed hoc est aliquid determinatum; quia negatio hominis non est negatio equi: ergo &c. Respondetur distinguo antecedens: significat aliquid determinate ex parte rei significatae, concedo antecedens; ex parte modi significandi nego antecedens, et similiter, distinguo consequens minimum probis. Itaque de ratione nominis est quod ex modo significandi aliquid determinate significet quod non habet nomen infinitum, v.g. non homo licet ex parte rei significatae aliquid determinatum significet, scilicet negationem hominis; et ratio est quia non significat quid sit res; sed potius quid non sit.

Ex qua doctrina inferes haec nomina imaginabile, intelligibile, et his similia non esse nomina infinita, et consequenter esse vere, et propria nomina, quia tamen significant aliquid indeterminatum ex parte rei significatae, non tamen ex parte modi significandi, quia significant quid sit res. Similiter ob eandem rationem nomen immateriale non est nomen infinitum; bene vero ly non materiale; licet enim significatum utriusque sit idem ex parte rei significatae, non tamen ex parte modi significandi, nam ly immateriale significat quid sit res, ly vero non materiale solum significat quid res non sit. idem dic de nominibus privativis, v.g. caecus, licet enim significet negationem visus, seu potius privationem, non tamen per modum negationis, sed ad modum formae positivae; ideoque significat quid sit res; ideoque sunt propria nomina.

Dra 1º. Significare aliquid indeterminate ex parte modi significandi n tollit qd nomen infinitu sit proprie terminus: gº pariter &c. Dra 2º. Significare aliquid indeterminate ex parte modi significandi n obstat q nomen infinitu possit exercere usum nominis, qui quidem e componere propositione ut par materialis, v formalis, teste D. Thma 1º. p Herm dicente: propositionem debere constare nomine, et verbo: gº &c. ans constat in hac propositione lapis e n homo. = Confirmat talis propositio continet determinatam veritate; s determinata veritas n stat nisi praedicatu, qd e n homo aliquid determinate significat. gº &c.

Respx ad 1a instantia. Nego Cona, dispas e quia ad ratione termini sufficit significare per modum partis quomodocumq. vox significet ad ratione vero nominis, ad quam requirit addere aliquid supra terminu, n sufficit quelibet significatio, s illa quae notificat rei nata, vel proprietas; nomen vero infinitu nihil horum significat, quia n significat quid sit res, s quid n sit. = ad 2a respx q quando D. Thas ait, q omnis propositio debet constare nomine, et verbo, n intelligit de nomine rigoroso, s de isto, vel de gerente vice nominis, ut constat in hac propositione currere, e moveri; ubi currere, et moveri habent usum nominis quin sint proprie nomina, ita similiter dico de nomine infinito.

Ad confirm respx disgo mam continet determinata veritate, determinatione orta a praedicato, nego mam; orta a subjecto, cdo mam. dico q sicut hoc propositio petrus e animal habeat veritatem singularem per hoc q subjectu sit singulare, quamvis praedicatu sit comune; ita veritas hujus propositionis lapis e n homo habet veritatem determinata per solam determinatione subjecti.

Arg. 2º: ly n̄ homo significat aliquid determinate ex parte modi significandi: ergo &c. ans probatur nomina privativa ut caecus significant aliquid determinatum ex parte modi significandi: ergo pariter &c. Cona. probatur: ideo caecus, ut significat aliquid determinatum hoc modo, quia negationem visus significat ad modum formae positivae; sed etiam n̄ homo significat negationem hominis ad modum formae positivae: ergo &c. Mix probatur: ideo caecus sic significat negationem visus, quia illam significat per modum alteri adjacentis; sed etiam n̄ homo ita se habet: ergo &c.

Respondetur: quod quando dicit nomen privativum significare negationem ad modum formae positivae non est sensus, quod illam significet per modum adjacentis solum, sed quod non significet illam sub expressa negatione, sed solum implicita; nomen vero infinitum, ut n̄ homo significat negationem hominis sub expressa negatione, non in actu signato, sed in actu exercito, quod quidem obstat rationi proprii nominis.

Dices: nomen significans negationem in actu signato, est vere, et proprie nomen, ut ly negatio. ergo etiam significans illam in actu exercito. = Respondetur nego consequentiam; disparitas est: quia quando significat negatio in actu exercito per nomen infinitum, ut per ly n̄ homo, non explicat de re quid sit; et ideo non significant naturam, nec proprietatem, sed potius dicit quid res non sit: si enim quaerat quid sit equus? dicendo quod est n̄ homo non explicat ejus naturam, nec proprietas, sed potius de illo negat aliquam naturam, quia vero negatio signate sumpta essentiam, et quidditatem habet. significat, et explicatur per modum naturae, per terminum ipsum significantem in actu signato, qualiter significat per ly negatio.

Sed quaeres quare nomen infinitum excludatur a ratione

nominis per ly finita, cum ipsum sit q. complexu. = Respr q. quando Negatio sumit Negantex manet significatio ipsius et Nominis, ut patet in hoc complexo Nullus homo; quando vero accipitur infinitanter tollit significationē Nominis, et oppositū reddit, et sic n manet 2ex significatū, s. resultat unum, vz n homo habens negationem hominis; ideoq. Nomen infinitū subordinat unico conseptui q. destruit complexionē; unde solum excludit a Ratione nominis per ly finita.

XXIIII UTRŪ CASUS OBLIQUI RECTE EXCLUDANTUR A RATIONE NOMINIS.

Adverte q. casus obliquus ē ille, qui cadit a modo significandi recti sumpta ethymologia a verbo cado, quia obliquat a recto per quandam declinationēs originem a Nominativo, qui solus appellatur rectus, eo q. n cadit, s. stat et 8ez modi rationē servat; quia per ipsum facta ē impositio nominis ad aliq. significandū ita D. Thomas lib 1o p. Jerm. lect 4a.

Dico casus obliqui n sunt vere Nomina; sic recte excludunt a ratione nominis. ita Aristoteles 1o p. Jerm cap. de Nomine. Catonis, v Catoni, et quaecumq. talia sunt n Nomina s. casus Nominis sunt. Cui assentit Nos. D. Thom lect 4a supra citata pr ratione. proprium Nomen cum sit pars orationis enuntiativę adjunctū cum verbo ē, debet significare verū, vel falsū; s. casus obliqui n ita se habent, vz Catonis e: &c. praemissa constant ex D. Thoma lect 4a citata; ubi ait; q. Nomen adjectivū cum hoc verbo ē, v n ē, vel fuit semper significat verū, vel falsū, q. n contingit in obliquis; Nam Catonis ē, vn ē n dum aliquid verū dicit aut falsū, ut docet Philosophus ibidem.

Confirmat nomen ē id quo aliquid proprie nominamus; ſ solū Rectus ē id quo nominamus: ḡo &c. Maior constat ex dictis in notabili; mīr ŏ ṗz; nā solum Rectus dicitur nominativus; tum etiā ratione illo nominamus aliquā rem quo respondemus ad interrogationē factam per quid, ut cum dicimus quid ē homo respr animal rationale; obliquum autē n̄ significat per modū quid, ſ per modū cujus, vel cui, ut cū dicit cujus e liber respr petri.

SOLVUNTUR ARGTA OTRARIA.

Argr 1ₒ: casus obliquus adjunctus cum verbo significat verū, vel in hac propositione pænitet me; ḡo ē verē nomen. = Respr disgo ans significat verū dependenter a recto, cdo ans, independenter, nego ans, et Conām. dico qd casus obliquus tantum significat verū, vel falsum dependenter a recto, ideo enī hæc ē vera propositio pænitet me, quia hæc ē vera ego sum pænitens. = Ista hæc e vera propositio de casu obliquo canis e regis; ſ obliquum hujus propositionis n̄ potest reduci per rectum; hæc enim ē falsa; canis ē rex: ḡo &c. = Respr q licet hæc sit falsa canis ē rex absolute prolata, bene tamen cum addito sic. ille homo cujus ē canis e rex.

Ista licet casus obliquus significet dependenter a recto ē verē nomen: ḡo &c. ans ṗz: casus rectus, et obliquus idem significant, quamvis casus obliquus significet dependenter à recto, ſ casus rectus e verē nomen: ḡo etiam casus obliquus. = Respr disgo mām; significat idē ex parte rei significatæ, cdo mām; ex parte modi significandi, nego mā; nam rectus stat per se, et significat per modū quid; obliquus per modum cujus q sufficit ut n̄ sint idem ex parte modi significandi.

Ista: diversus modus significandi casus obliqui à recto n̄ obstat ad ratione termini: ḡo neq ad &c. = Respr nego Conām. disparas ē, quia plus requirit ad rationem nominis, quam ad ratione termini; quia ad ratione termini

sufficit esse partem sortis, quae jam habet Casus obliquus, ad Rationem autem nominis requirit nominare aliquid significando illud per modum quid, seu absolute, et sine dependentia, quod non habet casus obliquus.

Argues 2o: si Casus obliquus non esset vere nomen maxime quia non significat rem secundum se, sed cum habitudine ad aliud; sed haec ratio est nulla ergo. Probatur minor: nomina relativa ut pater significant rem cum habitudine ad aliud, et sunt vere nomina: ergo. Licet Resp., distinguo 2am majorem cum habitudine ad aliud ipso nomini relativo accidentaliter advenienti, nego majorem; essentialiter ipsi rei conveniente, concedo majorem, minorem et distinguit consequens, hac nostra distinctione majoris. Dico quod habitudo relativa patris ad filium non semper addit ipsi patri, ut significato per tale nomen, sed est essentialis ipsi, ideoque est vere nomen. habitudo vero casus obliqui est superaddita ideoque non est vere nomen.

Et horum discrimen sumitur ex D. Thoma 8o p. Herm. lect. 4a quia nomen est notamen alicujus rei secundum 8us ejus conceptus, idest notificat rem secundum id, quod 8o invenit in re; et cum habitudo essentialis per hoc nomen pater significata sit primus conceptus qui invenit in patre, quatenus per hoc nomen pater significatur: propterea non tollit ab eo rationem nominis, caeterum habitudo accidentalis non est primus conceptus, sed 2dus; ideoque significare rem, cum habitudine accidentali tollit rationem nominis.

ARTICULUS QUID SIT VERBUM LOGICALE ET AN POSSIT ABSOLVI A SIGNIFICARE CUM TEMPORE.

Prima Dico: Verbum logicale sic definitur: signum incomplexum

Cum tempore finitu, et rectum, et Coxum q praedicant semper e nota. ly signum incomplexu, finitu et rectu intelligunt sicut in nomine, per ly cum tempore denotat q verbu debet significare per modu motus accionis, v passionis, per q difert a nomine, q debet significare per modu per se estantis. qua propter etsi hoc vox cursus; vg significet accionem, quia tamen n illa significat p modum accionis, et per modu rei per se existentis, n dicit verbu s nomen.

Per ly Coxu q &c. denotat, q verbum e unio praedicati cum subjecto per q difert a participio: unde participiu n e verbu; quia repugnat illi unire praedicatu cum subjecto; nec e nomen quia significat cum tempore; reducit tamen ad nomen quia pot poni loco nominis tam ex parte subjecti quam ex parte praedicati; verbu auten nunquam ponit ex parte subjecti, nisi quando sumit in vi nominis; s solum ex parte praedicati, et ratio e quia subjectu propositionis significat ut cui inheret aliquid; de ratione vero verbi e significare accionem per modu accionis, de cujus ratione e inherere. ita D. Thas lec 5a.

Pro majori intellig.a 1onis et 2dae partis tituli. Nota 1o q significare tempus, e significare aliquid q sit tempus, v pars temporis, vg hoc nomina tempus, dies, annus &c. qnotare tempus, e significare aliquid, q solet fieri certe, et determinato tempore; vg prandium qnotans tempus meridianum, cena qnotans tempus vespertinu; significare vero cum tempore, q e proprium verbi, e significare eo modo quo aliquid tempori subjicit, cum autem res tempori subjiciant ratione motus, cujus tempus e mensura, et accio per modus significat, fit, q omne id q significat per modum accionis, motus, et fluxus, cum tempore significet.

Nota 2º: q significare cum tempore potest 2er accipi 1º ex parte rei significatæ, scilicet quando extrema unita sunt tempora mensurata, et fluentia, seu a tempore dependentia; vg in hac propositione: homo e albus. 2º: ex parte modi significandi; quando licet extrema sint unita ab eterno, et ante tempus, tamen illa unio a nobis concipit ut mensurata, et dependens a tempore; vg in hac propositione: homo e animal. his notatis; dificultas 2dæ partis tituli stat in hoc an scilicet verbu possit unire extrema, n significando cum tempore.

2a ꝯꝯo verbum n potest absolvi, seu separari a significare cum tempore ex parte modi significandi. ita comuniter Pbr pr: nulla res potest a sua diferentia essentiali; s significare cum tempore ex parte modi significandi e diferentia essentialis verbo; quia per illam difert verbum a nomine: gº &c= Const de conseptu essentiali verbo (ut visu e supra) e significare per modu accionis; s repugnat verbum significare per modu accionis, et n significare cum tempore ex modo significandi: nam repugnat intelligi accionem, vel passione, et n intelligi ejus mensura propriam, q e tempus. gº &c.

Colliges ex dictis verbu quiesco esse vere verbum, nam licet n significet cum tempore ex parte rei significatæ quia ejus significatu n e accio, s quies; significat tamen cum tempore ex parte modi significandi; quia ipsa quiete significat ac si flueret, et caderet, de presenti a persona quiescente. idem dic de aliis verbis, vg sedeo, permaneo &c.

SOLVUNTUR ARGTA CONTRARIA.

Argr 1º ꝯra 1a: illud e vere verbum q componit oratione logicale;

ꝯ verbum obliquũ ita se habet; vg hanc, Adamus fuit nequã: go &c. Respr verbũ obliquũ componere orationẽ logicalẽ dependenter a recto; ideo enim hoc ē vera Adamus fuit nequã; quia aliquando fuit verũ dicere: Adam ē nequã. = Dra verbum obliquũ componit hanc propositiõe: justus fuit nequã; ſ n̄ dependenter à recto, hoc enim nunquã fuit vera justus ē nequam. go &c.

Respr disgo mām: justus formř ut justus, nego mām; matř, cdo mā, et nego mim, et ho dra disgo probem implicitam. Itaq justus formř, ut justus, seu ut dicens justicia, nec ē, nec fuit nequam; sumptus vero matř pro subjecto nunc habente justicia, aliquando fuit verum dicere, q erat nequã: ratio autem hujus ē, quia ly justus ē terminus concretus; terminus autẽ concretus supponit pro subjecto, et significat formã: unde cũ prædicatum solum verificet de illo pro quo subjectũ supponit, fit q esse nequam solum possit verificari de homine; seu subjecto nunc habente gratiã, n̄ reduplicative ut habet gratiã; quia sic etiã hæc ē falsa: justus fuit nequam.

Argr 2º: participium significat cũ tempore, ſ n̄ē verbũ: go &c. = Respr disgo mām significat cum tempore unitive, nego mām; pure significative, cdo mām. = Dra verbũ in propositione negativa ē vere verbum, ſ n significat unitive, nã potius separat prædicatũ a subjecto, ut constat in hac propositione homo n̄ ē lapis: go &c. = Respr disgo mim: n unit unione atributionis, hoc ē unum alteri tribuendo, cdo mim; unione compositionis, nego mim. Itaq licet in propositione negativa verbum n̄ uniat unione atributionis; quia prædicatum n̄ afirmat de subjecto; unit tamen unione compositionis, quatenus simul cum subjecto, et prædicato componit propositionem.

Dices: in his propositionibus petrus currit, et joannes legit &c verbum significat unionem praedicati cum subjecto adhuc unione compositionis: ergo &c Ans probatur: in talis propositionibus nullum dat praedicatum: ergo &c = At quod in illis propositionibus quamvis non det praedicatum expresse, et form, bene tamen equivalenter, quia hoc propositio petrus currit idem est ac petrus est currens.

Arguitur 3º; Dices 2º Disputatione: in propositionibus eterne veritatis verbi gratia homo est animal dat verbum cum extremis, sed non significat cum tempore; quia non determinat talia extrema ad aliquam differentiam temporis, cum talia extrema sint unita ab eterno: ergo &c = Respondetur distinguo maiorem: non significat cum tempore ex parte rei significate, concedo maiorem ex parte modi significandi, nego maiorem, et concedo licet enim talia extrema sint unita ab eterno, quia mensurant eternitate; unio tamen illorum ita significat per verbum ac si de facto in tempore uniret. et ratio est quia verbum quodlibet sive, vel est substantivum, vel adjectivum? si primum significat esse ad modum rei materialis quod tempore mensurant, ut verbum sum. si 2dum significat actione, vel passione per modum fluxus ut verbum lego, doceo, &c ideo &c.

SED QVÆRES. an verbum intra propositione possit infinitari? Respondetur negative, et ante probationem adverte 1º: verbum non sumi pro ut ponit loco nominis, verbi gratia in hac propositione currere est moveri; hoc enim modo certum est posse infinitari. 2º adverte cum D. Thoma. lec 5ª: quod verbum ut infinitum sumit in vi unius dictionis, et negativum vero in vi duarum: probatur Disputatione: negatio non addita verbo intra propositione semper facit propositione negativa verbi gratia homo non est lapis; praedicatum namque removet a subjecto; sed si verbum infinitaret propositio non esset negativa; solum enim negatio non negantur sumpta hoc facit: ergo &c.

Ad ces dra quesitu. Si Verbu intra propositione n poset infinitari, maxime quia n maneret unio, sicq nec propositio; s hoc e falsu; g° & mia pb. si verbum negat manet unio: g° pariter &c. = At dis pem cre quia negatio infinitanter sumpta addita verbo in illo sistit tota suam vim consumendo, et n transit ad aliud: unde tollit rationez unionis a verbo; negante vero accepta n ibi sistit, s ad extrema transit unu ab alio removendo, et sic reddit propositione negativa; relinquit tamen verbu in ratione unionis, licet n atributive, bene vero compositive.

LIBER II SUMMULARUM.

QUAESTIO I DE ORATIONE LOGICALI, ET MODO SCIENDI.

ARS I QUID ET QUOTUPLEX SIT ORATIO LOGICALIS

Prima ∂∂. oratio logicalis in comuni sic recte definit. Signum totale complexu ex terminis logicalibus. per lý signu convenit cum nomine, et verbo a quibus difert per lý totale. per lý complexum intelligit q debet habere partes separatim significativas q n debent subordinari simplici conseptui, per q excludunt plures voces sinonime ut M. T. Cicero. nec debent ad aliud esse ordinatas per q difert a termino complexo. per lý ex terminis logicalibus difert ab oratione gramma=

ticali rethorica, et poetica; adverte tamen qd non quilibet termini sufficiunt ad orationem; sed necessario requiritur quod sint ita ordinati, et uniti, ut unus se habeat ut determinans, et aliud ut determinatum ut docet D. Thomas 1° perihermenias lec 8. Nota tamen quod solum quando datur adjectivum aplicatum substantivo, vel predicatum aut copula respectu subjecti unum se habet ut determinans, et aliud ut determinatum.

2a Divisio oratio logicalis dividitur in perfectam, et imperfectam. 1a est quae generat perfectum sensum in animo audientis, id est relinquit animum audientis suspensum; ut homo est animal, et est 2ex scilicet enuntiatio, et argumentatio. 2a est quae generat imperfectum sensum in animo audientis; id est relinquit animum audientis spectantem usque dum aliquid ulterius proferat quo compleat sensus incoatus; ut in hac qui currit; ut in hac quando petrus currit. oratio etiam dividitur in manifestativam, et non manifestivam de quibus infra agemus.

Interim est observandum, quod licet oratio, et terminus complexus, materialiter in una voce coincidant, quatenus eadem vox potest esse oratio, et terminus complexus, formaliter tamen distinguunt juxta diversas considerationes; hec enim oratio imperfecta petrus disputans, quatenus est aliqualiter quoddam totum compositum ex suis partibus dicitur oratio; quatenus vero est pars per se cum suis partibus ordinata ad componendam enuntiationem est terminus.

SOLVUNTUR ARGTA CTRARIA.

Arguitur 1° contra 1am Dnem: si littera A imponeret ad significandum id quod nunc significat animal, et rationale esset oratio: sed non esset complexa, cum sit una vox: ergo &c = respondetur disgo minorem: non esset com=

plexa in voce seu mat, c do mm; in re significata nego mj et conam. Itaq dico q tunc licet littera A n esset complexa mat, et ex parte vocis quia pro ut sic e indivisibilis, esset tamen complexa et divisibilis for, seu ex parte significati; eo quia subordinaret pluribus conseptibus; ex qua subordinatione sumit componitio, et pluralitas partium significativarum; et consequenter esset complexa modo sufficienti ad orationem.

Ora terminus equivocus; vg canis e complexus in re significata, et subordinat pluribus conseptibus; s n e oratio: go subordinari pluribus conseptibus &c.= respr dis go mj: subordinat pluribus conseptibus disparatis, c do mam, ordinatis nego mam. unus enim n esset determinatio alterius, q requirit ad orationem logicalem ut dictum e in explicatione definitionis. adverte tamen q si quis interrogatus an vellet esse bonus, respondet etiam; ly etiam solum subordinaret pluribus conseptibus, et consequenter solum habet partes equivalenter ex bona intelligentia audientis, n tamen ex vi impositionis; sicq nihil mirum q n sit oratio.

Adverte q terminus complexus licet habeat partes significativas transitive, seu n sistendo in illo, n tamen intransitive, bene vero oratio logicalis; et licet oratio imperfecta ordinet ad orationem perfectam, sub formalitate termini complexi (quando intelligit Ds Thos quando dicit q oratio imperfecta e pars perfecte) n tamen sub formalitate orationis.= dices q omne imperfectum ordinat ad suum perfectum: go oratio imperfecta sub formalitate orationis debet ordinari ad componendam orationem perfectam. respr orationem imperfectam ordinari ad perfectam n tanquam pars ad totum, s eo generali modo quo imperfectum reducit ad perfectum.

Ars II. QVID ET QVOTVPLEX SIT MODVS SCIENDI.

Supono 1.º q̃ modus sciendi pro ut sumit in præsenti nihil aliud ē quã instrumentũ qddam, vel artifitiũ logicale, q̃ mediante habet nota clara objti. = Supono 2.º cum Aristē 1.º physicorũ, q̃ cognitio rei ē 2.ex una clara, seu quo ad quid ē, et altera confusa, seu quo ad an ē. 1.ª ē illa qua cognoscit rem determinando essentiã, partes, vel proprietates; vg cognitio hominis per animal rationale. 2.ª ē illa q̃ cognoscit rem ñ discernendo essentiã, partes, vel proprietates; vg cognitio qua cognosco hominẽ existere in rerũ natu; ignorando quid sit.

1.ª ∋∋∘ Modus sciendi sic definit: oratio rei ignotæ manifestativa. ita comr. Tho. ly oratio obtinet locum generis, quia per illã convenit cum propositione, et reliquæ particulæ sunt differentiã quia per illas differt à propositione. gõ &c. ly rei se ponit ad designandũ, q̃ ad rationẽ modi sciendi requirit q̃ oratio ab intrinseco sui, et ex propriis meritis sit manifestativa ignoti; ponit ly manifvã, et intelligit de manifestatione artifitiosa. = pr. ratione fundali quodlibet instrumentum bene definit per ordinẽ ad suũ finẽ; vg calamus ad scribendũ; s modus sciendi ē instrumentũ respiciens pro fine manifem ignoti, seu rei declarationẽ. gõ &c.

2.ª ∋∋∘ Modus sciendi tantũ ē 3.ex scilicet definitio, divisio, et argutio; ita fere omnes Tho. ∋ra omnes antiquos pr. tot sunt modi sciendi quot sunt media ad manifestandũ ignotũ; s ista tantũ sunt tria dicta. gõ &c. mia pr. tot sunt media manifesdi ignotũ, qot sunt ignota manifestanda; s hæc tantũ sunt tria: gõ &c. mia pr. ignotum manifestdũ vel ē essentia rei, et sic manifestat per definitionẽ, vel partes, et sic per divisẽ, vel proprietates, et sic per argutionẽ. gõ &c.

SOLVVNTVR ARGTA DTRARIA

Argr 1º 2ta 13: bona definitio debet converti cum suo definito; s: definitio modi sciendi ñ ita se habet: go &c. min pz: inferius nequit converti cum suo superiori; s definitio modi sciendi ē inferior ad modum sciendi, quia ē quædã particularis definitio: go &c. = respr distgo mã: definitio objectiva, cõo mã; formalis, nego mã, et dista mi nego cong. definitio formalis nihil aliud ē quam voces illæ quibus explanatur nãta definiti; objectiva vero sunt ea prædicata q definiti essentiã explicant, et significant per definitionẽ formalẽ, et licet ista ñ convertant, bene vero objectiva, q requirunt ad bonitatẽ definitionis.

Dña etiã definitio objectiva modi sciendi ñ convertit cũ modo sciendi: go &c ans pz: etiã definitio objectiva ē inferior ad modũ sciendi. go &c. = respr distgo 2ũ ans. ē inferior sumpta 2do intentionaliter, cõo ans; sumpta 1º intentionaliter, seu pro nãta modi sciendi, nego ans, et cõnam. Itaq definitio modi sciendi sumpta 1º intentionaliter scilicet pro nãta, vel substracto q denominat modus sciendi ñ ē inferior, s æqualis ipsi modi sciendi; si vero sumat formr, seu pro 2da intentione definitionis sic ē inferior ad modũ sciendi, et hoc modo ñ convertit cum ipso: ñ enim valet, ē modus sciendi: go ē definitio.

Ad argumentũ q solet fieri nempe q definitũ debet esse ignotum ē modus sciendi ignotus ñ ē, s potius ignoti manifestativus; sicq ñ potest definiri = respr q modus sciendi denominative, et ut q ē ignotus; essentialiter tamen et ut quo ē manifestativus ignoti, et 2dũ has formalitates manifestat, et manifestat in quo nullũ inconveniens apparet.

Argr

2º Dia 2ª: oratio ignoti manifestativa ē modus sciendi; s' dat propositio, q̃ ē oratio &c. ergo &c. Mā pr: hæc propositio: homo ē risibilis manifestat ignotū nescienti hominē esse risibile: ergo &c. = Respr distinguo Mā: oratio ignoti manifva ex se artificiose, et ab intrinseco, cdo Mām; per modū simplicis narrationis, nego Mām; et dista Mi, nego Conām, et similiter distinguat ans probationis.

Itaq: manifestare ignotū dupliciter contingit uno modo artificiose, et intrinsece, quando scilicet oratio ex vi propriæ artificiosæ dispositionis declarat rem cum omnimoda certitudine, et absq periculo deceptionis; alio modo pure narrando veritatē eam credibiliter proponendo juxta autoritatē illius a quo profert, quo modo solū dicta propositio manifestat ignotū; de ratione vero modi sciendi ē manifestare ignotum 1º modo sicq &c.

Dia dat propositio q ex se, et artificiose manifestat ignotū: ergo &c. ans pr: hæc propositio: homo ē animal rationale vere manifestat ignotū artificiose et ex se quia ex parte prædicati importat definitionē hominis. ergo &c. = Respr distinguo 2ª ans: ratione sui intransitive, seu ex meritis propositionis, nego mans; ratione implicite importati scilicet definitionis, cdo ans, et nego Conq. Dico itaq q aliud ē in prædicato propositionis implicari aliquid q ex se, et ab intrinseco sui manifestet, et aliud ē propositionē ex meritis propositionis manifestare ignotū artificiose et ab intrinseco; hoc enim 2dū n̄ convenit propositioni licet 1um ipsi conveniat ex quo solum sequit definitionē ex se, et ab intrinseco manifestare ignotū, n̄ vero propositionē.

Dia: illa oratio ratione sui intransitive seu ex propriis mediis manifestat ignotū, q ex proprio modo significandi illud manifestat; hac enim ratione, definitio, et aliæ species modi sciendi ex se, seu intransitive manifestant; s' prædicta propositio da

se habet, quia Manifestat Enuntiando, q. ē proprius Modus signi-
ficandi propositionis: ergo &c. = resp. dico: Minime: ita manifestat in sensu
formali Enuntians, Nego minimum; quasi Concomitanter, v. materialiter, cedo minimum; et
Nego Conam. Itaque dicta propositio licet Manifestet ignotum, non tamen
ex meritis Enuntiationis, aut Modi Enuntiandi, sed definiendi; quem
includit ex parte prædicati; propositio Enim ex propriis non tendit
ad Manifestationem ignoti, sed ad Significationem veritatis, vel falsitatis.

Arguitur 3º: argutio Manifestat ignotum ratione propositionis: ergo propo-
sitio ē Magis modus sciendi, quam argumentatio. Cona patet; quia
propter q. unum quodque tale et illud Magis. ans pr. argutio manifestat
ignotum ratione præmissarum; sed præmissæ sunt propositiones; ergo &c. = resp.
argutionem non Manifestare ignotum ratione præmissarum, quatenus sunt
propositiones significantes veritatem; sed ratione illationis, q. ē proprie ip-
sius argutionis, ipsaque importat de formali.

Arguitur ultimo propones ex po-
nentes manifestant propositionem exponibilem: ergo &c. = resp. propositiones
exponentes non manifestare propositionem exponibilem, inquantum propo-
sitiones sunt, sed per hoc q. exponentes pertinent ad speciem argutionis,
quatenus ex illis potest colligi exponibilis. idem dicendum ē de pro-
positionibus ypoteticis præsipue causalibus; hoc Enim propositio:
quia homo ē rationalis ē risibilis Equivalet huic: homo ē rati-
onalis: ergo ē risibilis; et hoc modo ē modus sciendi, sicque non quatenus
Enuntiativa, sed quatenus illative quo modo pertinet ad argutionem.

cAPs. III QVID ET QVOTV PLEX SIT DEFINITIO.

1ª Dico: definitio sic definit: oratio explicans essentiã rei: ita colligit ex D. Tha. pluribus in locis, et præcipue 2º posteriorum lect. 2ª. ly oratio obtinet locum generis in ordine ad divisionẽ: ceteræ particulæ sunt differentia, quia sola differentia explicat essentiam rei. dixi essentiã rei; nam oratio q̃ solũ explicat quid nomen significet, et vocat definitio quid nominis, n̄ ẽ propria definitio, s̃ interpretatio; ad quam reducit etimologia, q̃ explicat radicem nominis ut quando dicit lapide dici a lædendo pedem: solum igit definitio quid rei ẽ propria definitio, et solum de illa agimus in præsenti.

2ª Dico: definitio multipliciter dividit 1º in essentialẽ, descriptivã, et causalẽ. 1ª ẽ q̃ tradit per partes essentiales; et ẽ 2ex: alia physica q̃ tradit per partes physicas, ut cũ definit homo constans corpore, et anima rationali; et alia metaphysica, q̃ per partes metaphysicas, ut cum definit homo per animal rationale. 2ª ẽ q̃ explicat essentiã rei per proprietates: v.g. animal risibile. 3ª ẽ q̃ tradit per partes extrinsecas ut cũ definit homo per esse generatũ ab homine, vel creatũ a Deo ad beatitudinẽ. ultimo dividit in absolutã, et per additamentũ. 1ª ẽ q̃ tradit solũ per prædicata intrinseca rei; ut animal rationale. 2ª ẽ illa in qua ponit aliquid extra essentiã definiti; ut definitio albi per esse corpus disgregativũ visus.

Adverte tamen 1º q̃ ut aliquid proprie definiat duæ requirunt conditiones. 1ª ẽ q̃ definitũ sit unum ens per se; idẽ constans unica natã: unde ens per accidens, seu constans pluribus natis ut æquivoca proprie n̄ definit. 2ª ẽ q̃ definitũ sit species ut docet D. Thas cum Phylo 7º metaphis. lect. 2ª in fine et alibi. et ratio ẽ, quia sola hoc constat genere, et differentia, et si definit aliqua nata q̃ subindicat rationẽ generis n̄ tamen

definit in quantum genus, sed in quantum species interjecta: unde Deus, singularia, et genera suprema proprie non definiunt, sed solum impro=prie.

Adverte 2º quinque esse regulas bonae definitionis 1ª a qua caeterae oriunt est quod constet genere, et differentia, quia essentia rei definitae constat genere, et differentia. 2ª est quod definitio objectiva, et definitum convertant. 3ª est, quod definitio sit clarior definito quia ipsum explicat. 4ª est quod non sit superflua, nec diminuta, quia declarare debet totam, et solam essentiam definiti. 5ª est, quod conveniat omni, et soli contento sub definito.

Adverte ultimo: tria esse loca arguendi in definitione. 1us est a definitione ad definitum, et contra; valet consequentia tam afirmativa, quam negativa; vg est homo: ergo est animal rationale: non est homo: ergo non est animal rationale; et contra; et ratio est quia definitio et definitum debent mutuo converti. 2us est a definito ad quamlibet partem definitionis valet consequentia afirmative; vg est homo: ergo est animal; negative vero solum valet a definito ad differentiam, non tamen ad genus; nam licet valeat: non est homo: ergo non est rationale, non tamen valet: non est homo: ergo non est animal. 3us locus est a quaelibet parte definitionis ad definitum valet consequentia negative; vg non est animal: ergo non est homo; afirmative vero solum a differentia ad definitum vg est rationale: ergo est homo.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

Arguitur 1º contra 1am: definitio nequit definiri: ergo &c. antecedens probatur si definitio definiretur idem esset definitio, et definitum, sed hoc repugnat; quia definitio est clarior definito: ergo &c. = respondeo distinguo majorem, idem et eodem modo, nego majorem, diverso modo, concedo majorem, et distincta minorem, nego

Conam. Itaq licet illud q. e essentialiter definitio n. possit esse essentialr definitu; illud tamen q. e essentialiter definitio potest esse accidentaliter, et denominative definitu: sicut q. e essentialiter genus potest esse accidentaliter, et denominative species ut docet in logica: ex quo autem definitio in comuni sit essentialiter definitio, ut per tale definitione definit solum sequit q. sit accidentaliter, et denominative definitum.

Dic. idem adhuc diverso modo n. potest esse definitio, et definitu, ergo &c. ans pz: idem adhuc diverso modo n. potest esse signum, et significatum; s. definitio e signum definiti: ergo &c. = respr. dist. go mam: idem in ordine ad idem, cedo mam, in ordine ad diversa, nego mam, et cona, mii conseva. Itaq sicut ramus e signum vini, et e significatu per vocem ramus, ita definitio in comuni e signum definiti, et e significatu per definitione particulare per quam definit.

Arg. ultimo: definitio definitionis convenit alteri a definito scilicet divisioni: ergo &c. ans pz: divisio (saltem essentialis) etiam explicat essentia rei; ut homines alia pars e animal, et alia rationale: ergo &c. = respr. dist. go 2.a ans: explicat essentia rei per partes ut constitutivas, nego ans; ut divisivas, cedo ans, et nego conam. Itaq ad ratione definitionis n. sufficit explicare essentia rei quomodocumq; s. requirit eam explicare per partes essentiales ut constitutivas, ut cum dicit homo e animal rationale; divisio n. sic explicat essentia rei s. solum dividendo partes.

cap. XXR.s IV. QVID ET QVOTVPLEX SIT DIVISIO.

Dico: divisio in comuni sic definit: oratio totum in suas partes distribuens. advente tamen q. hic n. sumit divisio pro ut e idem ac pro-

positio negativa, v.g. homo n̄ ē lapis; s. sumit pro ut ē idem ac distributio totius in partes suas: divisio sic sumpta alia ē essentialis, alia accidentalis, et alia integralis. 1ª ē q. tradit per partes essentiales, et ē 2ᵉˣ alia physica q. tradit per partes essentiales physicas, ut divisio hominis in corpus, et animā; et alia metaphysica q. tradit per partes metaphysicas ut divisio hominis, in animal et rationale. 2º dividit divisio essentialis in actuale, et potentialem. 1ª ē per partes ex quibus res actu componit, ut sunt omnes assignatę. 2ª ē per partes q. solum in potā continent in natā universali: v.g. divisio animalis in hominę et leonem.

Hac aute ē 2ᵉˣ alia analoga, alia univoca. 1ª ē illa in qua inferiora inequaliter participant divisū, v.g. divisio entis in substantiā, et accidens. 2ª ē in qua membra equaliter participant divisū; ut divisio animalis in hominę et leonem; et quia talia membra sunt species, et divisū ē genus, divisio ē generis in species, q. videt eadem cum divisione generis in differentias qualiter dividit animal in rationale, et irrationale, nam ut notat P. Fras. 3º Metaphysice lect 4ª genus n̄ dividit in differentias, s. per differentias in species. si vero divisū ē species et membra dividentia sunt individua talis divisio ē species in individua ut divisio hominis in petrum, et paulum.

Divisio accidentalis ē qua totū dividit in partes accidentales, et ē 3ᵉˣ alia subjecti in accidentia ut divisio hominis, in album, et nigrum; alia accidentis in substantia, ut divisio albi in nivem, et lac; alia tandē accidentis in accidentia, ut divisio albi in dulce, et amarū; divisio integralis ē qua totū dividit in partes integrales, seu quantitativas, v.g. divisio hominis in caput, manus, et pedes.

Explicatis pluribus divisionibus speciebus regule bone divisionis sunt assignande, et sunt 4a. 1a. e q membra dividentia inter se opponant, sive distinguant, vel realiter si divisio e realis, vel per rationem, si divisio e rationis. 2a e q membra dividentia divisim sumpta debent esse inferiora diviso, simul vero accepta equalia. 3a e q nihil contineat sub diviso, quin contineat sub aliquo ex membris dividentibus. 4a e q divisio tradat per pauca, et immediata membra si fieri potest, quia multo confusionem parit.

Loci arguendi in definitione sunt tres. 1us e a diviso ad omnia membra dividentia, et e contra. valet cona tam afirmative quam negative, quia convertunt nam bene valet: e animal: ergo vel rationale, vel irrationale, et e contra. 2us e a diviso ad quodlibet membrum n valet afirmative, s negative; a quolibet autem membro dividenti, ad divisum valet cona afirmative, n vero negative. 3us e a diviso cum negatione unius membri (si divisio sit bimembris, vel cum negatione plurium si divisio e ad plura) ad afirmationem illius q restat valet cona; v.g. e animal et n rationale, ergo irrationale.

QUÆSTIO II DE ENUNTIATIONE.

ARTs I QUID ET QUOTUPLEX SIT ENUNTIATIO.

Circa primam partem tituli nota 1o propositionem esse veram, vel falsam nihil aliud e quam ipsam significare verum, vel falsum; quia ut docet D. Thomas 1o periherm lect. veritas e in enuntiatione tanquam in intu, tanquam in subjecto ut dicit 6 Metaphysica, et in re

tanquam in causa juxta illud Phyl. ab eo q. res ē vel n̄ ē oratio vera, vel falsa ē. Nota 2°. propositionē significare veritatē esse significare rem sicuti in re ē; et significare falsum ē significare rē aliter ac ē; et ratio ē quia veritas formalis consistit in educatione, et conformatione et intus in re i.dest in hoc q. apprehendat, et judicet ab intu eodem modo quo in se, et a parte rei reperit; falsitas vero ha ora se habet. His notatis.

1.a Dico: Enuntiatio sic obtime definit. oratio in qua unum de alio enuntiat, vel oratio perfecta significans objectum complexum supra q. potest cadere judicium. potest provari bonitas definitionis ex eo q. const. et genere, et diferentia, nam ly oratio ē genus, et reliquæ particulæ diferentia: ḡo &c. q. definitio ē essentialis, q. sic pr.: nam definitio q. tradit per ea q. 1° inveniunt in definito, ē essentialis; s. dicta definitio sic se habet; nam enuntiare unum de alio ē q. 1° invenit in enuntiatione cum hoc sit causa, q. in illa reperiunt nempe veritas, vel falsitas. ḡo &c.

2.a Dico: Enuntiatio sic descriptive definit. oratio significans verum, vel falsum. pr.: omne instrumentū definit per ordinem ad suū finem ut calamus ad scribendū, s. enuntio ē instrumentū ad significandū verum, vel falsum: ḡo &c. q. autem sit descriptiva: pr. quia significare verū, vel falsū ē accidens enuntiationis; quia ut docet Aristes in prædicamentis: eadē propositio 2dū suam essentiā invariata potest mutari de vera in falsa; v.g. ista propositio petrus sedet ē vera; ipso autem surgendo ē falsa.

Circa 2dum q. querit titulus nota, q. enuntiatio in comuni dividit in categoricā, et ipoteticā, seu in simplicē, et compositā.

1ª ē q̄ Constat Subjecto, copula, et predicato tanquam ex proporti-onibus principalibus sui; vg homo ē animal. 2ª ē q̄ Constat ex duabus Categoricis, tanquam ex partibus principalibus sui universalis aliqua particula Conjunctiva; petrus legit, et joannes studet. de Subdivisione istius agemus postea.

1º dividit. 1º ex parte Mate in Necessariã, Contingentẽ, et impossibilem. 1ª ē in qua predicatũ n̄ potest n̄ Convenire subjecto; vg homo ē animal. 2ª ē in qua predicatũ potest convenire, et n̄ convenire subjecto; vg homo ē albus. 3ª ē, in qua predicatũ n̄ potest convenire subjecto; ut homo ē lapis. 2do dividit ex parte forme in afirmativã, et negativam. 1ª ē q̄ afirmat predicatũ de subjecto; 2ª q̄ illud negat. Nota tamen q̄ omnes proportiones afirmative in Mata necessaria sunt vere, negative vero false; in Mata tamen impossibili, et repugnanti omnes negative sunt vere; afirmative vero false. proportio vero Contingens, sive afirmative, sive negative potest esse vera, vel falsa.

3º dividit ex parte qualitatis in veram, et falsã; 1ª ē q̄ dicit rem sicuti ē; 2ª ē q̄ dicit rem aliter ac ē. 4º dividit ex parte quantitatis, in universalẽ, et particularẽ, indefinitã, et singularẽ. 1ª ē cujus subjectũ aficit aliō signo univ., ut omnis nullus. 2ª aliquo signo particulari, ut aliquis, quidã. 3ª cujus subjectum ē terminus comunis nullo signo efectus; et si ē in Mata necessaria equivalet universali; vg hec indefinita homo ē animal, equivalet huic; vg omnis homo ē animal; si vero ē in Mata Contingenti, equivalet particulari, vg homo ē albus; equivalet huic aliquis homo ē albus. singularis tandẽ ē cujus subjectũ ē terminus singularis; petrus ē homo, vel terminus universalis aliquo pronomine demonstrativo efectus; vg hic homo ē albus.

5º dividit ex parte prædicati in propositionẽ secundi et tertii adjecentis. 1ª ẽ q habet prædicatũ inclusũ in verbo; vg petrus amat. 2ª ẽ q habet prædicatũ explicitũ, vg petrus ẽ amans. 6º dividit in absolutã, seu de in esse, et modalẽ. 1ª ẽ illa in qua ñ explicat modus, quo prædicatũ convenit subjecto, vg homo ẽ albus. 2ª ẽ illa in qua explicat talis modus; vg contingens ẽ hominẽ esse albũ. tandẽ dividit in identificã, et formalẽ. 1ª ẽ in qua prædicatũ ẽ omnino idem cum subjecto. 2ª ẽ illa, in qua prædicatũ ẽ aliquo modo distinctũ a subjecto saltem quo ad explicitũ vg homo ẽ rationalis.

SOLVUNTUR ARGTA CTRARIA.

Argũ 1º ctra 2ã: nulla definitio potest tradi per opposita, quia opposita ñ possunt eidem rei convenire; s tradita definitio ẽ per opposita nempe verũ, vel falsũ. ergo &c.= rdo distingo Mam: per opposita copulative, et eodẽ tempore, cdo Mam. disjunctive et diverso tempore, nego Mam, et sic dista Mi nego Conã. Itaq veritas, vel falsitas in enuntiatione ñ sumit copulative; hoc enim repugnat; cũ opposita copulative et pro eodẽ tempore ñ possint eidẽ rei convenire; s sumunt disjunctive ita ut denotet unam vel alterã enuntiationi convenire.

Ctra res q ẽ determinata ñ potest definiri per rationes disjunctas, et indiferentes; s enuntiatio ẽ aliqua res determinata. ergo &c.= respor distingo Mam: per rationes indiferentes ex parte subjecti, cdo Mã. ex parte termini, nego Mã, et data Mi, nego Conã. Itaq res respectiva, qualis ẽ enuntiatio potest bene definiri per aliquid indiferens ex parte termini; sicut mota in physica definit per modũ motus, vel quietis, et cum indiferentia veri, vel falsi se tenet ex parte termini respectu

a ipsa Enuntiatione, nempe subjecti per ipsa significati: inde ē q̃ propositio potest definiri per significare veru͂, v falsu͂.

Argr 2° significare veru͂, vel falsum n̄ ē proprietas Enuntiationis quia n̄ solu͂ convenit Enuntiationi, sed etiam istis vocibus veru͂, et falsu͂: ergo &c. = Respr q̃ dicta voces, verum, et falsum, solum significant veritate͂, vel falsitate͂ nominaliter incomplexe, et ex vi impositionis, n̄ vero per modu͂ complexi judicativi; ide supra q̃ potest eadem judiciu͂, quo modo propositio significat veru͂ vel falsum. ideoq &c.

Argr 3° hæc ē vera propositio si disputaberis dabo tibi librum; s n̄ ē vera, nec falsa; quia ejus veritas, vel falsitas dependet ab implessione conditionis. = Respr tale͂ propositione͂ esse vera͂ vel falsa͂ veritate vel falsitate assertoria, n̄ tamen esse vera͂ veritate, v falsitate executiva, quia dependet ab implecione conditionis, et promissionis.

Cᵘˢ XXIII DE PROPRIETATIBUS TERMINI.

Prima proprietas ē suppositio, q sic definit. acceptio termini pro aliō de quo verificat juxta exigentiam verbi. Ly acceptio ē genus per q̃ convenit suppositio cum signo, et intelligit de acceptione passiva ut d͂ra distincta ab activa consistente in actu intus, a quo terminus dicit passive acceptus. Ly de quo verificat &c ē differentia, et intelligit n̄ de verificatione propositionis s termini; ut constat in hac propositione: homo ē lapis in qua n̄ datur verificatio propositionis, quia propositio ē falsa; dat tamen verificatio termini, cum homo, et lapis existant de præsenti sicut exigit verbum est.

Suppositio materialis dividitur 1° in formalem, et materialem. 1a e acceptio termini pro significato formali, ut homo e animal. 2a e acceptio termini pro se ipso ut hoc homo e vox. Suppositio formalis dividitur 1° in propriam, et impropriam. 1a e acceptio termini pro significato proprio ut leo rugit. 2a e acceptio termini pro significato improprio, ut vicit leo de tribu juda, ubi ly leo accipitur pro Christo, quem solum significat rationem similitudinis in fortitudine, cum vero leone, sicque improprie supponit.

2do dividitur suppositio formalis in simplicem et personalem. 1a e acceptio termini 2dum esse q habet per intellectum ut homo e species, a qua suppositione ad personalem n valet consequentia; vg homo e species, s petrus e homo ergo petrus e species. 2a e acceptio termini pro significato 2dum esse q habet in re; vg homo e animal; a qua valet consequentia: homo e animal, s petrus e homo, ergo petrus e animal. Suppositio personalis dividitur in communem et singularem. 1a e acceptio termini communis pro significato immediato, et mediato; ut homo e animal, ubi ly homo n solum stat pro natura q e ejus significatum immediatum, sed etiam pro quolibet homine in particulari, qui e mediatum significatum illius. 2a e acceptio termini pro re singulari, vg petrus e homo.

Dividitur suppositio communis in distributivam, copulativam, determinatam, et confusam. 1a e acceptio termini communis pro omnibus suis inferioribus; vg homo e animal. 2a e acceptio termini communis pro suo significato n seorsim s copulative; vg Apostoli Christi sunt duodecim, unde n valet; s petrus, et Joannes sunt Apostoli Christi; ergo sunt duodecim. 3a e acceptio termini communis pro significato determinato; vg hic homo e justus. 4a e acceptio termini communis n pro uno tantum significato s pro uno, vel altero indeterminate; vg alter oculus requiritur ad videndum.

Tandem suppositio distributiva dividitur in completam, et incompletam. 1ª est acceptio termini communis pro omnibus suis inferioribus sub ipso contentis; v.g. omne animal est vivens, ubi ly animal non solum supponit pro homine, et bruto, sed etiam pro petro leone &c. 2ª est acceptio termini communis pro generibus singulorum; v.g. omne animal fuit in arca Noe. ubi ly animal supponit incomplete pro aliquo singulari omnium generum; defectu cujus non valet haec consequentia. omne animal fuit in arca Noe; sed petrus est animal: ergo petrus fuit in arca Noe.

2ª proprietas est ampliatio; quae sic definitur. extensio termini a minori ad majorem suppositionem: v.g. homo possibiliter est justus, ubi ly homo per ly possibiliter extenditur ad supponendum pro hominibus etiam possibilibus. 3ª est restrictio et definitur: coarctatio termini a majori ad minorem suppositionem; v.g. homo justus est sapiens ubi ly homo restringitur ut solum stet pro justis et fit tribus modis. 1º per copulam implicationis; ut si dicas, homo qui est justus disputat. 2do per additionem signi particularis ut hic homo est [illegible]. 3º per additionem adjectivam: ut homo justus disputat. adverte quod a termino amplo ad restrictum; valet consequentia; ut homo est animal: ergo hic homo est animal, non tamen hoc contra; ut homo justus disputat: ergo homo disputat. 4ª est alienatio, translatio termini a propria ad impropriam significationem, ut homo pictus est ens, ubi ly homo per ly pictus transfertur ad significandum hominem pictum.

5ª est appellatio, quae definitur applicatio significati formalis unius termini, ad significatum forte alterius: v.g. petrus est magnus logicus; ubi significatum forte termini magnus appellat supra significatum forte, termini logicus, et denotat magnitudinem, convenire petro, non absolute, et materialiter sumpto; sed

ratione logicæ, ut in quantum logicus ē, et adverte q̄ in appellatione dat^r terminus appellans, et terminus apellatus. 1us ē terminus significans formalitatem q̄ aplicat subjecto, ut hy magnus in tali propositione. 2us ē qui significat formalitatem ratione cujus alter aplicat^r, ut hy logicus in dicta propositione. appellatio ē 2^{ex} alia realis, quando significatum forte q̄ aplicat, est aliquid reale ut petrus ē magnus logicus; et alia rationis, quando significatum forte q̄ aplicat, ē aliquid rationis, ut homo ē species, quando variat appellatio n tenet 8ma.

C^s XXIIII DE OPPOSITIONE PROPOSITIONUM.

1^a ꝯo: oppositio dialectica sic definit^r. afirmatio, et negatio ejusdem de eodem 2^{dum} idem; hy afirmatio, et negatio significat q̄ oppositio debet esse inter duas propositiones quarum una sit afirmativa, et alia negativa, dicit^r ejusdem; idest prædicati; idē de eodem; idest subjecti; et tandem dicit^r 2^{dum} idem, idē cum eisdem sircunstantiis; idē 2^{dum} eadem terminorum exeptionem, modum, locum tempus.

2^a ꝯo oppositio propositionum ē 3^{ex}, silicet contradictoria, contraria, et subcontrariē. 1^a ē q̄ versat^r inter duas propositiones, quarum una ē universalis afirmativa et alia particularis negativa, vel ve versa. 2^a inter duas propositiones particulares una afirmativa, et alia negativa. aliam solent asignari, q̄ dicit^r subalterna, q̄ solum impropie ē oppositio, et versatur inter duas propositiones ambas afirmativas, vel negativas, quarum una est universalis, et alia particularis. ut patet in sequenti figura.

Pauner Fe.t Bar.ne

Pro intelligentia articuli notandae sunt leges oppositionum. 1a est quod propositiones contradictoriae in nulla materia possunt esse ambae verae, nec ambae falsae; alias destrueret illud principium quodlibet est, vel non est. 2a est quod contrariae in nulla materia possunt esse ambae verae; bene tamen ambae falsae in materia contingenti. 1a pars patet alias darent duae contradictoriae simul verae. 2a pars patet in his propositionibus. omnis homo est albus, nullus homo est albus, quae sunt falsae existente petro nigro, et Joanne albo. = 3a lex est quod subcontrariae in nulla materia possunt esse ambae falsae; bene tamen ambae verae in materia contingenti; ut constat in his propositionibus aliquis homo est albus, aliquis homo non est albus.

Ultima lex est quod subalternae possunt esse ambae verae, vel ambae falsae in materia necessaria, vel impossibili; in materia vero contingenti potest una esse vera, et altera falsa. Colliges ex dictis quod propositiones indefinitae repugnantes inter se in materia necessaria, et impossibili opponunt contrarie, quia equivalent universali; in materia vero contingenti opponunt subcontrarie quia equivalent particulari. Collige etiam quod propositiones oppositae singulares ut petrus est albus, petrus non est albus licet videantur subcontrariae sunt tamen contradictoriae quia non illius, sed istius legem oppositionis observant, cum non possunt esse ambae verae.

Pro completa intelligentia adverte; quod oppositio alia est de lege et modo simul, et alia de lege tantum. 1a est in qua modus, et lex observant. 2a in qua solum observat lex oppositionis. lex oppositionum constat ex dictis; modus autem est quantitas propositionum, nempe quod una sit universalis, et alia particularis; vel quod ambae sint universales, vel particulares, juxta qualitatem oppositionis modo supra explicato.

CAP. XXIV DE ÆQUIPOLLENTIA PROPOSITIONUM.

Æquipollentia sic definit: idem valor duarū propositionū obpositarū penes variationē negationis. dicit idem valor duarū propositionū per hoc q tam valet una propositio quā alia; dicit obpositarū, quia equipollentia supponit obpositionē. dicit penes variationē negationis, quia cum negatio sit malignantis natæ destruit quicquid post se invenit, et ejus obpositū reddit. Unde si invenit afirmationē, et universalitatē, reddit negationē, et particularitatē; et hoc ita ad cognoscendas equipollentias tres asignant regulæ, q in hoc carmine continentur.

Præ contra dic post contra præ post q sub alter.

1.ª regula ē ly præ contra dic, et significat q propositiones contradictoriæ fiunt equipollentes ponendo negationē n ante subjectū unius; vg hæ propositiones omnis homo currit, aliquis homo n currit si primæ ponat negatio n ante subjectū equipolet alteri; nam idem valet n omnis homo currit, ac aliquis homo n currit. 2.ª ē ly post contra et denotat q propositiones contrariæ fiunt equipollentes quando negatio n ponit post subjectū unius; idem enī valet hoc nullus homo n currit, ac omnis homo currit. 3.ª ē q subalternæ fiunt equipollentes ponendo negationē n ante, et post subjectū unius; vg si isti omnis homo ē animal, ante, et post subjectū ponat negatio n, et dicat n omnis homo n ē animal, equivalet huic aliquis homo ē animal. pro subcontrariis nulla ē regula, quia n sunt capaces equipollentiæ. pro equipollentia inventa sunt hæc carmina.

N omnis quidam n; omnis n quasi nullus.

N nullus, quidā; nullus n valet omnis.

Nahquis, nullus; ñ quidam ñ valet omnis;
Nalter, Neuter; Neuter ñ valet uterqꝫ:
quorũ Carminũ intelligentia hæc ē: qꝫ ñ omnis valet idẽ, ac quidã ñ et sic de reliquis.

Cap. XXVs. DE CONVERTIO-NE PROPOSITIONVM.

1a. Ppo: Conversio propositionũ sic definit: Mutatio Extremorũ propositionis de subjecto in prædicatũ servata qualitate; vg Nullus homo ē lapis, Convertit sic: Nullus lapis ē homo: dicit servata qualitate, idē affirmatione, vel Negatione; quia Utraqꝫ debet esse affirmativa, vel Negativa. veritate, vel falsitate quia ab una ad aliam debet valere Cona. ad Conversationẽ propositionũ debent servari proprietates terminorũ quapropter ñ Valet hæc Cona: homo ē species: ergo species ē homo; quia in anti suponit simpliciter, et in consequti personaliter. similiter Nec ista: Deus factus ē homo: ergo homo factus ē Deus. quia in anti ly factus appellat supra natũ humanã et in consequti supra divinã; et sic de aliis.

2a. Ppo: Conversio propositionũ ē 3ex: scilicet simplex, per accidens, et per contra positionẽ. 1a ē Mutatio Extremorũ servata eadem quantitate, et qualitate; vg Nullus homo ē lapis: ergo Nullus lapis ē homo: 2a ē Mutatio Extremorũ servata qualitate, et Mutata quantitate, ita ut ex universali fiat particularis; vg omnis homo ē animal: ergo aliqd animal ē homo. 3a ē Mutatio Extremorũ servata quantitate, et qualitate, Mutatis tamen terminis de finitis in infinitos; vg omnis homo ē animal: ergo omne ñ animal ē ñ homo, ut autẽ Cognoscant hujusmodi Conversiones aspicienda Carmina sunt.

Simpliciter feci, Convertit Eva per accidens.
Asto per contra et sic fit Conversio tota.

Explicant carmina; pro quo adverte quod in illis dant tres dictiones designantes propositiones convertibiles, nempe Feci Eva et asto in quibus reperiuntur istae quatuor vocales. A, E, I, et O. littera A, denotat propositionem universalem affirmativam, E universalem negativam; I particularem affirmativam, et O particularem negativam quod his carminibus constat.

Asserit A, negat E, sunt universaliter ambe.

Asserit I, negat O, sunt particulariter ambe.

Unde 1.a sic intelliguntur: simpliciter Feci idest propositio universalis negativa significata per E, et particularis affirmativa significata per I de ly feci conversione simplici convertuntur. Eva per acci: idest universalis negativa significata per E, et universalis affirmativa significata per A convertuntur per accidens, asto per contra idest universalis affirmativa, et particularis negativa convertuntur per contrapositionem ex quo patet quod propositio universalis negativa potest ad libitum converti, vel conversione simplici vel per accidens universalis affirmativa, tam per accidens, quam per contrapositionem particulares affirmativas sola conversione simplici negativa vero per contrapositionem.

QUAESTIO VI.A DE PROPOSITIONIBUS MODALIBUS, IPOTETICIS, ET EXPONIBILIBUS.

ARTICULUS I DE PROPOSITIONE MODALI.

Supono quod propositio modalis, constat modo, et dicto. dictum est ipsa propositio absoluta. Modus vero est determinatio dicti modi

autem Constituens propositionē modalē solum sunt ista 4.or: nempe Necesse, impossibile, possibile, seu Contingens, et possibile n̄, qui modi tam valent quã 4.or modi propositionis absolute, Nam Necesse valet omnis, impossibile valet Nullus, possibile valet quidã, et possibile n̄, valet quidam n̄, ut Constat his carminibus.

Omnis: Necesse valet; impossibile, Nullus.
possibile quidam; quidam n̄, possibile n̄.

Nota autẽ, q̃ propositio modalis dicit̃ affirmativa, vel Negativa Ratione modi; et n̄ Ratione dicti vg ista propositio petrũ n̄ currere ē possibile, ē affirmativa; ista vero petrũ esse lapidẽ ē impossibile, ē Negativa similiter dicit̃ universalis, vel particularis Ratione modi. his notatis.

1.a Div.: propositio modalis alia ē de sensu diviso, et alia de sensu composito. 1.a ē in qua modus ponit̃ inter partes dicti; vg album possibiliter ē nigrũ: 2.a ē in qua modus ponit̃ extra dictũ tanquam subjectũ vel prædicatum; vg album ē possibile. adverte tamen q̃ a propositione modali divisa ad compositã n̄ valet Conã, nec ẽ Drã; n̄ enĩ valet: album possibiliter ē nigrum: ergo possibile ē album esse nigrum; Nam in antẽ fit iste sensus: corpus album relicta albedine potest esse Nigrum, q̃ verum ē, in consequenti vero fit iste sensus album manente albedine potest esse nigrũ q̃ ē falsum.

Ratio ē quia modalis divisio (qualis ē ans) respicit opposita sucesive, idest designat q̃ subjectũ habens unam formam retinet potẽtiam ad aliã n̄ simul, sed sucesive habendam, seu absolute consideratã ut patet in his: peccata

possibiliter ē justus, prædeterminatus ad Deum amandũ potest illum actũ habere, q̃ sunt veræ; quia faciunt sensum divisum, ex cujus ñ intelligentia sequit.ᵘʳ quod nullus antitomista penetrare potest physicam Dei promotionẽ, nec Dei decreta ut in physica vidimus.

2ᵃ N.ᵒ: propositiones modales opponunt.ᵘʳ sicut propositiones absolutæ, vel de in esse; nam sicut in absolutis contrariant omnis, et nullus, ita in modalibus necesse et impossibile, et sicut in illis contradicunt omnis, et quidã ñ; ita in istis necesse, et possibile ñ; et sicut in illis subcontrariant aliquis, et aliquis ñ, ita in istis possibile, et possibile ñ, et tandem sicut in illis subalternant omnis, et aliquis; ita in istis necesse, et possibile. ut patet sequenti figura.

Asini per pontem multi transire recusant
Necese
est homine
esse anim
al
Contrariæ
Inposibi-
le e homine
esse anim
al
Contra
toriæ
Subalternæ
dic
Subalternæ
Contra
toriæ
Posibile
e homine
esseanim
al
Subcontrariæ
Posibile
e hominem
n-esse anim
al
Pauner F.t Barcinone.

3ª Dº: Equipolla propositionum modalium fit eodem modo ac in absolutis; nam sicut absolute oppositæ contradictoriæ fiunt equipolles ponendo particulam non ante subjectum cujuslibet illarum; ita modales oppositæ contradicte ponendo negationem non ante modum; et sic de aliis. similiter Conversio in modalibus fit ac in absolutis; nam sicut in absolutis propositio universalis negativa, et particularis afirmativa convertunt simpliciter, ita etiam in modalibus; et sic de reliquis.

CAPs. III DE PROPOSITIONIBUS IPOTETICIS ET EXPONIBILIBUS.

1ª Dº: propositio hipotetica dividit in copulativam, disjunctivam, conditionalem, rationalem et causalem. 1ª est cujus partes copulant per particulam &; vg petrus stridet, et joannes sedet. 2ª cujus partes copulant per particulam vel; vg petrus loquit, vel joannes tacet. 3ª cujus partes uniunt per particulam si, ut si homo volat, habet alas. 4ª cujus partes copulant per particulam ergo, vel igit; vg homo est rationalis, ergo est risibilis. 5ª tandem est cujus partes uniunt per particulam quia; vg quia homo est rationalis, est risibilis

2ª Dº: propositio exponibilis est illa quæ facit sensum obscurum ratione termini in ea inclusi: unde indiget exponi per aliam propositionem, quæ vocat exponens, ut faciat sensum clarum. propositio exponibilis est 3ex scilicet exclusiva, exceptiva, et reduplicativa. 1ª est quæ constat termino exclusivo; vg: tantum homo est rationalis; et exponit per unam hipotam copulativam sic: homo est rationalis, et nihil aliud ab homine est rationale. 2ª est quæ importat terminum significantem exceptionem, ut præter citra; vg omne animal præter hominem est irrationale; et exponit sic: omne animal excepto homine est irrationale; vel exempto.

sic: nullus homo ē irrationalis, et omne animal distinctum ab homine ē irrationale. 3ª ē q̄ constat uno termino reduplicativo sicuti, in quantum 2ᵈⁱᵘˢ q̄, v quatenus; vg petrus in quantum rationalis ē risibilis.

Adverte q̄ terminus reduplicative potest sumi 4ᵒʳ modis. 1º specifice quando n̄ significat causam, quare predicatum convenit subjecto, s̄ solum aliquam ratione formale specificativam; vg coloratum in quantum coloratum ē objectum visus, et hoc exponit per conditionalem sic: si ē coloratum ē objectum visus. 2º reduplicative, quando significat causam, quare predicatum convenit subjecto; vg petrus ut rationalis ē risibilis, et exponit per unam causalem sic: quia homo ē rationalis, ē risibilis. 3º sumit concomitanter quando significat conditionem sine qua n̄, et exponit per conditionalem sicut 1ª; vg ignis quatenus aplicatus, comburit. 4º sumit diminute quando limitat predicatum ad aliquam partem subjecti; vg Christus 2ᵈᵘᵐ q̄ homo ē creatura, et exponit sic: Christus ē creatura ratione humanitatis.

LIBER IIII DE PERTINENTIBUS AD 3ᴬᴹ MENTIS OPERATIONEM.

QUÆSTIO UNICA DE ARGUMENTATIONE.

ARTICULUS I QUID ET QUOTUPLEX SIT ARGUMENTATIO.

1ª ᴐᴐᴐo: argumentatió sic definit.ᵒ oratio in qua unū infert ex alió. Vᵍ oratió ponit loco generis, et intelligit de oratione perfeta, per quam convenit cum aliís orationibus à quibus difert per reliquas particulas. argutio ex parte formę dividit in silogismū, entimemma, inductionę, et exemplū. silogis constat tribus propositionibus. entimema duabus, ut doctū ē in principio summularū. inductió ē oratió in qua ex pluribus particularibus sufficienter enumeratís infert ctō universalís; vg hic ignis, et ille, et ille alius comburit. gō omnís ignís comburit. exemplum ē oratio in qua ex uno simili infert aliud simile; vg Deus pepersit Magdalenę pœnitentię agenti: gō etiam parset mihi si pœnitentię agero.

Argutioᵒ ex parte note illationis dividitᵒ in conditionalę, rationalę et causalę. 1ª ē in qua illatió denotatᵒ per particulā si; 2ª per particulā quia, et 3ª per particulā gō vel igit. ex parte consequentiæ, seu ypra cōnā, dividit in bonā, et malā, 1ª ē in qua cōns infert ex anti, gō ē homo, gō ē animal. 2ª in qua cōns n̄ sequit ex præmisís; vg ē animal: gō ē homo cōnā bonā dividit in matlę, et formalę. 1ª ē q solum sequitᵒ ratione matæ. 2ª q sequitᵒ ratione formę in quacumq matā; vg omne rationale ē risibile 3 petrus ē rationalís: gō ē risibilís.

Pro 2ª parte hujus notaᵍ silogismus cum sit quiddā artefactū logicæ constans matā, et forma, mata ē q ordinat et disponit, forma ē ypra dispositió, et ordinatió matæ, mata ē 2ᵉˣ proxima silicet tres propositiones ex quibus componit. et remota silicet tres termini majus extremū, minus extrū, et mediū verbū. quorum

explicatione vide in divisionibus. Similiter dat 2ª forma correspondens 2ᵃ rii mata. Forma correspondens mate proxime dicit modus; forma vero correspondens mate remote dicit figura de quibus infra.

2ª ℞. Silogismus sic defit. oratio in qua quibusdã positis necesse ẽ aliud sequi per ea q̃ posita sunt. ita Aristes, et D. Thas. 1º posteriorũ cap 1º et opusc 48 explicat ly oratio ẽ genus; ly quibusdã positis, idest premiss̃is dispositis, ut et reliq̃ particule ponunt ut intelligat, clo, q̃, debet sequi ex premissis ratione forme, et dispositionis quã habent.

3ª ℞: Silogismus multz dividit, 1º ex parte mate remote dividit in comune, et singularẽ, seu expositoriũ. 1ᵃ ẽ cujus mediũ ẽ terminus comunis. 1ᵘˢ cujus medium ẽ terminus singularis. 2º dividit ex parte mate proxime in demonstrativũ, qui constat propositionibus necessariis, sertis, veris, et evidentibus, et iste generat scientiam; topicum qui constat propositionibus provabilibus, et generat opinionẽ, et sophysticũ qui constat propositionibus fallacibus et appãrentibus, et generat errorẽ. dividit etiam in afirmativũ cujus ℞o ẽ afirmativa, et negativũ cujus ℞o ẽ negativa.

C XXII DE PRINCIPIIS ET REGULIS QUIBUS NITITUR TOTA ARS SILOGISMI.

1ª ℞: Aª sunt principia quibus provant silogismi recte inferentes. 1ᵘᵐ ẽ q̃ sunt eadem uni tertio sunt idẽ inter se idest quando extrema idemptificant realiter, vel virtualiter

cum medio verbo in premissis sequunt identificata in Cone, vg. omnis homo ē animal; s petrus ē homo &c. in quo petrus, e animal identificant in Cone; quia identificant cum tertio in præmisis. per hoc principium provant omnes silogismi afirmativi. 2us ē q sunt idem inter se distinguunt ab uno tertio. idest quando duo sunt idem inter se, si unum distinguit a tertio etiam aliud; vg nullus homo ē lapis; s petrus ē homo; go petrus n̄ ē lapis; quia enim petrus et homo sunt idem inter se, et homo distinguit à lapide, etiam petrus. per hoc principium provant omnes silogismi negativi.

Tertium principium ē dici de omni, idest q essentialiter afirmat de ratione comuni debet de quolibet inferiori illius etiam afirmari; vg quia de homine dicit q ē rationalis, etiam afirmat de omnibus inferioribus illius per hoc principium deductum ex 1o provant immediate silogismi afirmativi perfecti 1æ figuræ, et mediate alij. 4us ē dici de nullo, idest q negat essentialiter de ratione comuni, etiam negat de inferioribus directe contentis sub illa; vg quia negat de homine q sit lapis etiam de petro et aliis inferioribus per hoc principium deductum ex 2do provant immediate silogismi negativi 1æ figuræ et mediate alii.

2a Cono: sex sunt regulæ requisitæ ad bonum silogismum. 1a ē q saltem aliqua præmissa sit universalis, quia ex pluribus particularibus nihil concludit saltem ratione formæ. 2a q aliqua sit afirmativa; quia alias nihil concludit ex parte formæ. 3a q si dat propositio particularis, vel negativa, Cono sit particularis vel negativa; quia debet sequi debiliorem partem. 4a q terminus n distributus in præmissis n distribuat in Cone; alias arguaret a n distributo ad distributum. 5a ē q medium n intret Conem, 6a tandem ē q servat eadem proprietas terminorum.

CAP. XXIII DE FIGURIS SILLO-GISMORUM.

1a. Conclusio: figura silogistica sic definitur: dispositio trium terminorum 2dum debitam subjectionem, et prædicationem. hic dispositio e genus per quod convenit figura cum modo. dicitur trium terminorum, idest medii verbi cum extremis; quia cum figura sit forma remota disponit terminos qui sunt materia remota; ad differentiam modi, qui cum sit forma proxima disponit premissas quæ sunt materia proxima. per reliquas particulas denotatur quod termini subjiciant, et prædicent debito modo.

2a. Conclusio: figura silogistica tantum e 3ex: scilicet 1a, 2a, et 3a; ita omnes Thomistæ. 1a e in qua medium verbum e subjectum in una præmissa, et alia prædicatum. 2a e in qua medium verbum e prædicatum in utraque præmissa. 3a e in qua medium verbum e subjectum in utraque premissa, ut constat in sequenti carmine

Sub pra 1a; 2a bis pra. 3a bis sub.

Quorum explicatum hoc e, Sub pra 1a denotat quod 1a figura habet medium verbum subjectum in una præmissa, et in alia prædicatum; sive sit subjectum in majori, sive prædicatum in minori, vel econtra; quoquo modo se habeat medium verbum semper manet medium verbum essentialiter, et positione medii. 2a bis pra denotat quod 2a figura habet medium verbum prædicatum in utraque præmissa quod e esse positione ultimum. 3a bis sub denotat quod 3a figura habet medium verbum subjectum in utraque præmissa, quod e esse positione primum.

Probatur 1a conclusio: sic totuplex e figura silogistica, quotuplex e positio, vel dispositio medii verbi cum extremis essentialiter distincta; sed hæc tantum

c 3° ergo &c. Min. patet: nam medium verbum, vel esse subjectum in Maj. et praedicatum in minori; vel praedicatum in utraque praemissa, vel subjectum in utraque; si 1um constituit 1am figuram; si 2dum, 2dam; si vero 3um constituit 3am figuram, sed non dant aliae dispositiones medii verbi cum extremis. ergo &c.

2o probatur: contra Galenum medicorum principem, et contra plures antiquos, relinquentes Aristotelem, et D. Thomam, et sequentes Galenum dicentem dari 4am figuram. Sic si daret 4a figura esset quando in aliquo silogismo medium verbum est praedicatum in Maj. et subjectum in Min. v.g. in hoc omnis homo est vivens; sed omne vivens est substantia: ergo omnis homo est substantia. sed dispositio talis silogismi non constituit 4am figuram: ergo &c. Min. probatur. dispositio talis silogismi non est essentialiter distincta a dispositione 1ae figurae. ergo &c. Consequentia patet tot sunt figurae, quot sunt dispositiones essentialiter distinctae. ans. probatur. 1a dispositio 1ae figurae salvat essentialiter per hoc quod medium verbum sit positione medii; sed in dispositione talis silogismi manet medium verbum positione medii: ergo &c. Maj. est certa. Min. constat, quia in tali dispositione medium verbum non dicit positione 1um nec positione ultimum.

Pro quo nota quod aliud est positione medii, aliud positione 1um, et aliud positione ultimum. positio medii nihil aliud est quam tenere locum, et situm medii consistentem in esse subjectum in una praemissa, et praedicatum in alia; qua propter in aliis figuris non dicit obtinere dispositionem medii; sed extremum. unde manendo medium verbum subjectum in una praemissa, et praedicatum in alia semper manet essentia dispositionis 1ae figurae; sed illud silogismus contrariorum manet medium verbum in una praemissa, et in alia praedicatum: ergo retinet medium ratione medii, esse positione 1um est quando medium est subjectum in utraque praemissa quod facit in 3a figura. et esse positione ultimum est quod medium verbum sit praedicatum in utraque praemissa.

SOLVUNTUR ARGTA ɔTRARIA.

Argr 1o: dat dispositio in qua mediu verbu ē predicatu in Mai et subjectu in Mi ut in silogismo adducto inter provanda mone ē distincta a dispositione 1a figura go &c. = respr disgo Mam: et in tali dispositione manet mediu positione medii, cdo, et n manet nego Mam, et disgo Mim. ē distincta esentiatr, nego Mim accidentatr cdo Mim et nego conā. Itaq dispositio 1a figure esentiatr consistit in hoc q mediu verbu habet positione medii; unde manente medio positione medii, manet esentiatr dispositio 1a figura; cum autem dispositio illius silogismi retineat mediu positione medii: inde fit q talis dispositio n sit esentiatr distincta a dispositione 1a figura, s solum accidentaliter sit per hoc q transmutent premisa, idest Major fit Mir, et he ɔra.

ɔra s illa 2a dispositio ē esentiatr distincta, go &c Mir pr: dispositiones in quibus medium, vel subjicit, vel predicat in utraq deferunt esentiatr: go etia &c. = respr nego ultima conā. dispas ē quia variatio penes ese subjectu, vel predicatu in utraq premissa importat variatione medii a positione 1a, ad ese positione ultimu vel he ɔra; unde nihil mixu q tales dispositiones, esentiatr distinguant cujus ɔrariu invenit in illis dispositionibus sub pre et pre sub in quibus manet mediu positione medii.

Argr 2o per hoc q variet subjectu unius premisse in predicatu ejusde premisa, he ɔra variat figura esentiatr: go pariter variatio medii penes ese predicatu in majori, et subjectu in minori variat esentiatr figura. = respr nego conam. dispas ē quia in variatione posita in anti n manet mediu positione medii; s facit illud vel positione 1u,

vel positione ultimum. variato vero posita in consequenti relinquit medium positione medii; sicque &c. ex quo omnis solutio. ad paritatem quando propositio minor ponit in conclusione, et conclusio fit minor; in quo casu non manent eadem praemissa; sicque nihil mirum quod varietur figura.

CAP. XXIV. DE MODIS SILOGISMORUM.

Conclusio: Modus silogisticus sic definitur: dispositio artificiosa praemissarum secundum debitam quantitatem et qualitatem. per ly dispositio convenit cum figura à qua differt per ly praemissarum. per reliquas particulas denotat quod ad minus una praemissa sit universalis, et una affirmativa quia ex pluribus particularibus, et negativis nihil concludit. modi autem silogismorum sunt 19 juxta communem doctorum doctrinam. et sunt ita. Barbara, celarent, darii, ferio baralipton.

Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisesomorum.

Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Darapti,

Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

Adverte 1º quod ex his modis novem primi pertinent ad 1am figuram. 4or sequentes ad 2am. et sex ultimi ad ultimam. ad 3am adverte 2º quod omnes dicti modi concludunt directe praeter 5 ultimi 1ae figurae. concludere directe est quod majus extremum praedicetur de minori extremo in conclusione. concludere indirecte fit 5a [illegible]. Adverte ultimo quod in quolibet modo ex dictis dantur 3 sillabae, si autem plures, sunt propter carmen. 1a sillaba correspondet propositioni majori, 2a minori, et 3a conclusione. in quibus sillabis invenitur una ex his 4or vocalibus. A, E, I, vel O. littera A denotat quod propositio illi correspondens sit universalis affirmativa, et sic de reliquis. juxta dicta

loquendo de conversione propositionum. q. ut clare constet formet silogismus in barbara qui est 1.us modus 1.æ figuræ concludens directe; cujus intelligentia facile formabitis in aliis modis, 2.dæ, et 3.æ figuræ; servatis tamen regulis supra explicatis.

Bar. = omne rationale est discursivum

Ba. = omnis homo est rationalis.

Ra. = ergo omnis homo est discursivus.

Iste silogismus est in 1.a figura quia medium verbum nempe rationale est subjectum in majori, et prædicatum in minori; concludit directe quia majus extremum scilicet discursivum prædicatur in conclusione de minori extremo, et est in modo Barbara; quia habet 3.es propositiones universales afirmativas; si autem conclusio esset ista: ergo aliquod discursivum est homo, esset in modo Baralipo qui est 1.us modus indirecte concludens.

Cap. XXXVI DE REDUCTIONE SILOGISMORUM.

Supono 1.o q. 4.or primi modi 1.æ figuræ dicunt perfecti omnes vero alii imperfecti, non quia perfecte non concludant, sed quia bonitas consequentiæ non ita clare patet in ipsis sicut in 4.or primis; tum etiam quia non probant immediate per principia dici de omni, et dici de nullo; sed debet prius reduci ad aliquem modum ex 4.or primis. = Supono 2.o q. reductio est mutatio silogismi imperfecti ad perfectum. et est 2.ex scilicet ostensiva, q. fit convertendo propositiones, et mutando præmisas; et per impossibile, q. fit quando ex contrario capitis, et una præmissa consessa infert oppositum alterius præmissæ consessæ; et hæc reductio dicitur per impossibile, quia

ῥarius cogit consedere duas contradictorias simul veras q̃ e impossibile.

1ª Regula: omnes modi imperfecti (demptis Baroco, et Bocardo, qui solum per impossibile reducunt) reducunt ostensive ad 4or perfectos 1ª figura; ita vt modus insipiens per litteram b vg baralipton reducat ad barbara; per litteram c, ad celarent; per litteram d, ad Darii; et per litteram f ad ferio. Nota tamen q̃ in modis imperfectis reperit una ex his litteris, S, P, M, C. 1ª significat q̃ propositio designata per vocalem antecedentem debet converti simpliciter. 2ª per accidens; M q̃ transmutentur premissæ, ita vt major fiat minor, et hæc maior. et tandem littera C posita in medio modo significat q̃ talis modus solum potest converti per impossibile, vt patet per sequentia carmina.

Simpliciter verti vult S, P vero per accidens.
M vult transponi, C per impossibile duci.

His supositis vt facilius intelligat p̃ regulam formanto situm in fapesmo.

Fa. = omne animal ē vivens;
Pes. = sed Nullus lapis ē animal,
Mo. = ergo aliquid vivens ñ ē lapis.

Siquis pertinaciter neget conam dicti silogismi; debet silogismus reduci ad aliquem modum perfectum ex 4or 1ª figura; q̃ vt fieri possit adverte, 1o q̃ talis silogismus ē in fapesmo. 2o q̃ cum talis modus insipiat per f se reducendus ad ferio. 3o q̃ in fapesmo reperiunt denotantem maiorem, iste tres littera, P, S, M, littera P quia sequitur post 1am sillabam denotantem maiorem, significat illam esse convertendam per accidens. littera S, sequens 2am sillabam denotantem minorem significat convertendam esse simpliciter, littera M significat mutandas esse premissas ita vt maior fiat minor, et hæc maior; sicq̃ remanebit silogismus in ferio.

Fe = nullum animal e lapis
Ri = ergo aliq. vivens e animal:
O. = ergo aliquid vivens n e lapis.

Ultima ppo: omnes modi imperfecti possunt reduci per impossibile ad 4or perfectos pro qua reductione invenerunt dialectici 3as dictiones. Nesciebatis, odiebam, Lataxe romanis. 1a dictio significat quinq. modos ultimos 1e figurae; itaq. 1a sillaba significat 1um modum, 2a, 2dum &c. ly odiebam significat 4or modos 2dae figurae; et Lataxe romanis significat sex modos 3e figurae. in qualibet sillaba ex dictis invenitur una ex 4is litteris A, E, I, vel O. littera A significat q. modus illi correspondens reducitur ad modum perfectum cujus ppo sit a, idest universalis affirmativa: E ad modum cujus ppo sit e, idest universalis negativa scilicet ad celarem. I ad Darii, et O ad Ferio.

Nota 3o q. modi imperfecti 1e figurae reducuntur ad perfectos per impossibile ponendo contradictoriam pponis negatam pro Mai, et Mam conservam pro Mi. exemplo celantes, qui reducitur 3o contra; modi vero 2dae figurae, ponendo contradictoriam pponis negative pro Mi, et cum eadem Majori et sic concludit contradictoria Mis jam consessa seu contraria illius. et tandem modi 3e figurae reducuntur ponendo pro Majori contradictoriam pponis negative, et cum eadem Mi, et sic concludens contradictoriam, seu contrariam Maris consesso ut patet.

In 1a Major fit Minor, ut sit contraria Major,
Excipe Celantes in quo praevertitur ordo;
Majorem servat variatq. 2da Minorem.
Tertia Mam variat servatq. 2da Minorem.

His notatis ut facilius intelligatur pr. ppo. formando silogismum in baroco qui ly reductione per impossibile reducitur a barbara.

Ba. = omne animal e vivens;
Ro. = ƺ aliquis lapis n̄ ē vivens:
Co. = gō aliquis lapis n̄ ē animal.

Si aliquis consessis premissis negat Conq, sic Dr̄ā illa ē arguenda:
hæc ppō: aliquis lapis n̄ ē animal ē falsa: gō ejus Dradica nem=
pe omnis lapis ē animal ē vera tunc sumat pro Majori ca-
dem Maā silogismi facti, et ponat pro minori Dradica ppōnis
negative, et inferat in barbara Dradica Minoris Consessa.

Bar. = omne animal ē vivens,
Ba. = ƺ omnis lapis ē animal:
Ra. = gō omnis lapis ē vivens.

Et cum Drarius jam consesserit q̄ aliquis lapis n̄ e vivens, quia
consesserit Mīm primi silogismi facti in baroco, et nunc con=
sedat q̄ omnis ē vivens cogit consedere duas Dradicas esse
simul veras, q̄ e impossibile.

Cap. XXRVI. DE FALLACIBUS SILOGISMORUM.

1ª ppō: fallatia juxta D. Tham. opusculo 39 e causa fallen=
di in silogismo, et e 2ᵉˣ alia q̄ provenit a voce, et alia
in re significata q̄ provenit ab ipsa re significata. 1ª licet
dividat in plures, omnes tamen reducunt ad unā, q̄ dicit
equivocatio, q̄ contingit quando mediū verbū ē terminus
equivocus: vg canis latrat, ƺ quoddā sidus ē canis: gō
quoddā sidus latrat, vel quando diverso modo sumit in
Majori, ac in Mī; vg homo ē spetiés; ƺ petrus ē homo: gō pe-
trus ē spetiés. quia in majori ly homo suponit simplici-
ter, et in minori personaliter.

2a. Pro: fallaciæ ex parte rei significatæ sunt septem, scilicet accidentis à dicto 2dum quid ad dictum simpliciter, et hæc ra ignorantia, elenchi, petitio principii, consequentis in causa ut causa, et plures interrogationes per modum unius. 1a. Contingit quando atribuit subjecto id quod est proprium accidentis; ut iste canis est pater, sed est tuus: ergo est pater tuus; nam esse patrem est accidens respectu canis. 2a. contingit, quando id quod convenit cum restrictione subjecto infert absolute, ut ethiops est albus 2dum dentes: ergo est albus.

3a. Contingit quando sumit ut contradictoria quæ contradictoria non sunt; ut sol lucet die, et non nocte: ergo lucet, et non lucet. 4a. contingit quando ponit in præmissis id quod est probandum. 5a. quando existimat quod antecedens sequitur consequens sicut econtra consequens sequitur antecedens; ut currens movet: ergo quod movet currit. 6a. contingit quando sumit ut causa, id quod non est causa; ut currens movet; ergo non currens non movet. 7a. et ultima est quando plura interrogant per modum unius; ut quando quærit virtus, et iniquitas est ne bona, vel mala, si affirmas infert: ergo virtus est mala; si negas, infert: ergo iniquitas est bona. quare debes respondere duplici responsione, vel cum distinctione dicendo quod virtus est bona, et iniquitas mala.

Et hæc dicta sufficiant, cedantque omnia in laudem et gloriam Ss.mæ Trinitatis Patris, ingeniti Filii unigeniti Spiritusque almi per amorem ab utroque procedentis nec non Angelici Nostri Præceptoris D. Thomæ Aris radiis sua doctrina Ecclesiam illuminantis Dei Paræque Virginis Mariæ omniumque Sanctorum Sacrarium quæ in cælestia curia commemorantibus amen.

